

Η ΕΡΕΥΝΑ ΙΔΡΥΘΗ
ΤΩ 1901 ΕΝ ΟΞΦΟΡ-
ΔΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.
ΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕ-
ΣΗΓΗΣΙΝ ΤΩΝ ΝΟ-
ΜΩΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ

Κοινωνιολογία Ἀνθρωπισμὸς Μυχιολογικαὶ Ἐπιστήμαι.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΥΨΩΣΙΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑ-
ΚΤΗΡΟΣ ΕΝΤΕΥΘΕΝ
ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩ-
ΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙ-
ΚΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ.

Ἐρευνα

ΤΟΜ. Ε'. — ΤΕΥΧ. Β'.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΠΛΑΤΩΝ Ε. ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΝ 1910.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΑΘΗΝΑΙ, Φεβρουάριος 1910.

Ἡ παρούσα θέσις τῆς Ἑλλάδος εἶνε μία ἀπὸ τὰς κρισιματέρας τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ ἔθνους μας. Ἡ Ἑλλὰς εὐρίσκειται ἀκριβῶς ἐπὶ διχαζομένης ὁδοῦ καὶ ἡ θὰ τραπῆ τὴν ἀτραπὸν ἥτις ἀγεί εἰς τὴν ἀπώλειαν, ἢ τὴν ἀτραπὸν ἥτις ἀγεί εἰς τὴν σωτηρίαν. Ἡ τροπὴ τῶν βημάτων τῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συνέσεως ἢ ἀσυνεσίας τῶν διαμορφούντων τὴν κοινὴν γνώμην. Ἄν ὁ τύπος ἐγκαταλείψῃ τὴν παρούσαν ἀχαλίνωτον καὶ ἐκλελυμένην τακτικὴν του, ἂν χρησιμοποιηθῆ ἡ εὐκαιρία ἣν σήμερον ἔχουσι πρὸς ὀργάνωσιν αἱ ἐργατικαὶ τάξεις, ἂν ταχθῶσι μετ' αὐτῶν ὁ στρατὸς καὶ ὁ βασιλεὺς, μεταστρεφομένης τῆς ἐθνοφθοροῦ ἐπηρείας τῶν πολιτευομένων καὶ τῶν ἐφημεριδογράφων, ἢ Ἑλλὰς θὰ τραπῆ τὴν ὁδὸν ἥτις ἀγεί εἰς τὴν σωτηρίαν. Ἄλλως οὐαί! Καὶ τὸ ἀνάθεμα θὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τῶν ὑπευθύνων, ὑπεύθυνον δὲ θεωρῶ πάντα διαμορφούντα οὕτως ἢ ἄλλως τὴν κοινὴν γνώμην. Ἐκ τῶν ὑπευθύνων τούτων τῆς σήμερον ὀλίγιστοι εἰσὶν οἱ συναισθανόμενοι τὴν εὐθύνην των. Πάντες οἱ λοιποὶ, ἂν μείνωσιν ἀνεπίσχετοι, θὰ ὠθήσωσι τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ βάραθρον.

Ἡ Ἑλλὰς, ἐκ διαφόρων λόγων, ἐτέλεσεν εἰς στενήν συνάφειαν μετὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις. Ἄν οἱ διαμορφούντες τὴν κοινὴν γνώμην τῆς εἶχον πολιτικὴν σύνεσιν, ἢ συνάφεια αὕτη θὰ ἐπέδρα λίαν εὐμενῶς. Ἄλλ' ἡ πολιτικὴ σύνεσις εἶνε ἀγνωστον φυτὸν ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς τοῦτο δέον ν' ἀποδοθῆ ἢ δυσμένεια τινῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων πρὸς ἡμᾶς. Ἐν τούτοις ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἠδύνατο ν' ἀτενίσῃ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης εἶνε ἡ μόνη Μεγάλη Δύναμις ἐφ' ἧς ἔδει νὰ στηρίξῃ τὰς ἐλπίδας τῆς ἢ Ἑλλάς.

Σύμβολον πίστεως διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀκριβῶς νῦν, δέον νὰ εἶνε ἡ διὰ παντὸς τρόπου ὑποβοήθησις τῶν νεοτούρκων νὰ πραγματοποιήσωσι γνήσιον Σύνταγμα καὶ ἡ στερεὰ ἀπόφασις πρὸς ἐπίτευξιν ἐγκαρδιότητος πρὸς ὅλα τὰ φύλα τοῦ Αἴμου. Ἐν ἐκ τῶν ὀλεθρίων σφαλμάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦτο ὅτι δὲν ἔσχε τὴν ἐπίγνωσιν,

πρὸ εἴκοσιν ἀκόμη ἐτῶν, νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ τότε καταδιωκομένου νεοτουρκικοῦ κόμματος. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, μόνον διὰ σοβαρᾶς ἐργασίας θὰ ἐπισπάσῃ ἢ Ἑλλὰς τὸν σεβασμὸν, ἐνταυτῷ διατρανοῦσα καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν εἰρήνην, ἀδιάφορον ἂν συγχρόνως φιλοτιμῆται νὰ καταρτίζεται στρατιωτικῶς. Ἡ στρατιωτικὴ ἐπάρκεια εἶνε ἐγγύησις ἐγκαρδιότητος.

Ὑποβοηθοῦντες ἐρωμένως τοὺς νεοτούρκους νὰ ἐφαρμόσωσι γνήσιον σύνταγμα, διατρανοῦντες ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ἐπιδίωξιν εἰρηνικῶν ἔργων, ἰδρύνοντες σύλλογον ἐξ ἑλλήνων, ἀλβανῶν καὶ τούρκων πρὸς διάδοσιν τῆς ἀληθείας ὅτι ἡ ἑλληνοτουρκικὴ σύμπραξις εἶνε ζωτικὸν συμφέρον Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος, θὰ πραγματοποιήσωμεν τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς Ἑλληνοτουρκικῆς Συμμαχίας, ἥτις ἔσται τὸ πρῶτον βῆμα θεμελιώδους μεταβολῆς ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου.

Οἱ νεότουρκοι σφάλλουν εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς τακτικῆς των. Δὲν πρέπει οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ λησμονήσωσιν ὅτι κατέκτησαν τὴν συμπάθειαν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διὰ τῆς ἡρωϊκῆς ὑπ' αὐτῶν ἀνακηρύξεως τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀδελφότητος. Θὰ κινδυνεύσωσιν νὰ χάσωσιν τὴν συμπάθειαν ταύτην ἐὰν παρεκκλίνουσι τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ δὲν συμφέρει εἰς αὐτοὺς ποσῶς ἢ ἀπώλεια τῶν συμπαιθῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Οἱ νεότουρκοι θὰ ἔτρεχον κάποιον κίνδυνον ἐσωτερικῶς προβαίνοντες εἰς τὸν ἡρωϊσμὸν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Κρήτην ὡς πρόσκομμα εἰς τὸ ἔργον των, ἀλλὰ θὰ ἐθριάμβευον κινούμενοι εἰς θαυμασμὸν τὰ ἔθνη τῶν δύο κόσμων, διατρανοῦντες ὅτι ἐμφοροῦνται ὑπὸ γνησίας ἀγάπης πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, πρόθυμοι καὶ ὁμοσχεῶσιν εἰς ἄλλους ὅτι ἐπέτυχον αὐτῆς. Ἡ ἐλευθερία ἦν ἐπέτυχον δι' ἑαυτοὺς θὰ ἐμπαδωθῆ ἔτι μᾶλλον καὶ μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον τούτον δύναται ν' ἀναγεννηθῆ τὸ τούρκικόν ἔθνος.

Ἐκ τοῦ «Χρόνου» τῆς 16 Φεβρουαρίου 1910 παραλαμβάνομεν τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν τῆς μίς Felicia Scatcherd, ἥτις συνάδουσα τῶν ἡμετέρων

θυστήν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ καὶ τὴν κυρίαν Δρακούλη εἰς τὴν περιοδείαν τῶν μέχρι Βόλου καὶ Θεσσαλονίκης :

Ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Σπέτσι»
7/20 Φεβρουαρίου 1910.

Θὰ ἐνθουσιάζω τὴν ἡμέραν ταύτην ἐν ὄψι ζῶ. Λέξεις δὲν ὑπάρχουν ὅπως περιγράψωσι τὸ κάλλος τῶν τοπειῶν, δι' ὧν διήλθομεν κατὰ τὸν πλοῦν ἡμῶν ἐκ Χαλκίδος εἰς Βόλον. Ἐν παρόδῳ διαμαρτύρομαι κατὰ τῶν συμπατριωτῶν μου, οἵτινες συκοφαντοῦσι τὰ ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια. Ἐνεκα τῶν ὄσων μοῦ ἔλεγον ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Ἑλλάδα συμπατριῶται μου, ἔτρεμον ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ νὰ ταξιδεύσω ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου. Ἄλλ' ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἐκπλήξις καὶ χαρὰ μου ὅταν εὔρον περισσοτέραν καθαριότητα καὶ ἀνεσιν παρὰ εἰς τινὰ τῶν γαλλικῶν.

Ἡμεῖς ἤδη εἰς ἀπόστασιν μιλίων ἀπὸ τὸν Βόλον, ὅτε ἐνθουσιάζεις τινὲς λεμβοῦχοι, μέλη τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου τοῦ Βόλου, εἶχον ἀναρριχηθῆ εἰς τὸ ἀτμόπλοιο, ποθοῦντες πρῶτοι νὰ χαιρετήσωσι τὸν ἐπὶ 26 ἔτη ἀκαμάτως ἐκπροσωπήσαντα τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς προόδου. Συνεπεία κάποιας παρανοήσεως δὲν ἀνηγγέλθη εἰς ἡμᾶς ἡ παρουσία τῶν ἀφρωσιωμένων τούτων ὁπαδῶν τοῦ κ. Δρακούλη, προσθετέον δὲ εἰς τοῦτο ὅτι καὶ τὴν προσοχὴν μας εἶχε περισπάσει ἡ ἀτυχὴς περίπτωσις ὅτι ἡ ἀγαπητὴ μου φίλη κυρία Δρακούλη ἔπασχεν ἐκ σφοδρᾶς νευραλγίας.

Ἄλλα ὅμως ἐλησμονήθησαν ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ τῆς γενομένης ἡμῖν ὑποδοχῆς. Αἱ ἐπευφημίαι «Καλῶς ἦλθατε, καλῶς ἦλθατε» καὶ μάλιστα εἰς τὴν μητρικὴν μου γλῶσσαν «welcome, welcome», καὶ προσέτι αἱ ἐγκάρδιοι χειραψίαι μὲ ἔκαμνον νὰ αισθάνωμαι ὅτι ἐπέστρεφον εἰς τὴν πατρίδα μου, περιστοιχουμένη ὑπὸ τῶν ἐκεῖ φίλων μου μᾶλλον, παρὰ ξένη ἐπισκεπτομένη ξένην χώραν πρῶτην φοράν!

Χιλιάδες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἦσαν συνηγμένοι ἐπὶ τῆς προκυμαίας τοῦ Βόλου. Μία ἀτμήρης θαλαμηγός, φαιδρῶς ἐστολισμένη διὰ σημαίων καὶ φέρουσα πλῆθος ἐπιβατῶν ἐπευφημοῦντων καὶ ἐνθουσιωδῶς ἰδόντων, συνώδευε τὴν λέμβον μας μέχρι τῆς ἀποβάθρας. Τὸ πλήρωμα αὐτὸ τῆς θαλαμηγοῦ θὰ ἐξεπροσώπει ἀναμφιβόλως τὸ ἀριστον μουσικὸν τάλαντον τοῦ Βόλου. Οὐδέποτε ἤκουσα τελειότεραν φωνητικὴν μουσικὴν. Ὅστις δῆποτε καὶ ἂν εἶνε ὁ διδάξας αὐτοὺς νὰ ἰδῶσι τόσον ἐξαισιῶς εἶνε ἀξίος τοῦ μεγίστου τῶν ἐπαίων διὰ τὸν τελεσφορώτατον τρόπον καθ' ὃν ἐξετέλεσε τὸ ἔργον του.

Αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι ἠμποροῦν νὰ ἐπευφημοῦν ὡς ἐπηυφήμουν οἱ ἐπιβαίνοντες εἰς τὰς πολυαριθμοὺς λέμβους, αἱ ὅποιαί μᾶς περιεστοίχουν, καὶ οἱ ὅποιοι ἠμποροῦν νὰ ψάλλουν τόσον ἀρμονικῶς ὅπως ἔψαλλον οἱ ἐπιβαίνοντες εἰς τὴν ἀτμήρη θαλαμηγόν, εἶνε καρδίαι ἀφεύκτως ἐπιδεικτικαὶ μεγάλων ἔργων. Καὶ ὅταν ἡ καρδία εἶνε γενναία, οὐδὲν μεγαλόρρημα εἶνε ἀδύνατον.

Ἡ ἀγάπη εὐκόλως δύναται νὰ διορθώσῃ τὰ λάθη τῆς διανοίας, ἀλλ' ἡ μεγαλειότερα διάνοια, ἡ ὅποια δὲν εἶνε κερωτισμένη ἀπὸ ἀλτροῦισμόν, παράγει μόνον ἀντικοινωνικά ὄντα, τυράννους, δεσπότης, τέρατα, τὰ ὅποια οὐδεμία ὁμότης κινεῖ εἰς εὐσπλαγχνίαν.

Κατὰ τὴν ἀποβίβασίν μας εἰς τῶν ἡγετῶν τοῦ ἔργατικοῦ κόμματος προσεφώνησεν ἡμᾶς διὰ λόγων μεστῶν ἐνθέρμου αἰσθήματος, ὅπερ ἀντελαμβανόμεν ὄχι διὰ τῶν ἀνεπαρκῶν μου γνώσεων περὶ τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ διὰ τῆς συμπαθοῦσής πρὸς τὸν ἔργατικὸν ἀγῶνα καρδίας μου. Εἰς τὴν σφαιρᾶν τῶν αἰσθημάτων αἱ λέξεις εἶνε περιτταί. Ἡ γλῶσσα τῶν καρδιῶν, ὅπως ἡ μουσικὴ, εἶνε γλῶσσα παγκόσμιος. Εἶτα ὁ αὐτὸς ἡγέτης προσεφώνησε τὸν κ. Δρακούλην διὰ γλώσσης προ-

φανῶς ἐνθουσιώδους. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς του, τὸ φῶς τῆς στοργῆς καὶ τῆς ἀφροσύσεως, τὸ ἀκτινοβολοῦν ἐκ τοῦ προσώπου του, αἱ περικαλλεῖς ἀνθοδέσμαι, ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἀνθέων τῆς ἀνθοφόρου καὶ ἀνθοστεφοῦς ταύτης γῆς, ὁ πάγκαλος στέφανος ἐκ δάφνης, ἐξ ἀργύρου ἐπεξεργασμένου, ὁ προσφερθεὶς τῷ κ. Δρακούλῃ ὑπὸ τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου τοῦ Βόλου, ἦσαν πάντα σημεῖα εὐγνωστῆ καὶ αὐτόδηλα φιλίας καὶ θαυμασμοῦ.

Ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας, ἣν κατέχει τὸ Ἐργατικὸν Κέντρον Βόλου, ὁ κ. Δρακούλης ὠμίλησε περὶ τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος ἐνώπιον ἀκροατηρίου πολλῶν χιλιάδων ἀνθρώπων, ἀκροατηρίου, οὗ ἡ προσεκτικὴ καὶ εὐκοσμος στάσις ἦτο φαινόμενον, ὅπερ οὐδέποτε πρότερον εἶδον, καίτοι παρέστην εἰς πλεῖστα ἄλλα συλλαλητήρια.

Ὁ κ. Ζάχος, οὗ τὸν ἀδελφὸν Ἀγαμέμνονα εἶχον ἤδη γνωρίσει ἐν Λονδίῳ, ἐπίσης ὠμίλησε διὰ μακρῶν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου. Ὁ τόνος του καὶ ἡ ἀπαγγελία του ἦσαν πρῶτης τάξεως καὶ εἰς ἄκρον λυποῦμαι μὴ δυνηθεῖσα νὰ παρακολουθῆσω τὰς ἐννοίας τῶν δύο ρητόρων. Ἀπελθοῦσα τοῦ ἐξώστου ἔστρεψα πρὸς τὸ ἀγαπητὸν πλῆθος καὶ ἐκυμάτισα τὰς δύο μου ἀνθοδέσμας, ἀποχαιρετίζουσα αὐτό. Αὐτὴ ἡ ἀπλή πρᾶξις εὐγνωμοσύνης ἐκ μέρους μου, διὰ τὴν εὐγένειαν τὴν δειχθεῖσαν πρὸς ἐμὲ τὴν ξένην, προυκάλεσε διαδήλωσιν, ἡ ὅποια μὲ ἀφίνει ὀφειλέτιδα τῶν ἐν Βόλῳ φίλων εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Ἀναμνηστικά, συνδιάλεξις καὶ παμπληθεῖς χειραψίαι κατέλαβον τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον. Οἱ ἐνθουσιώδεις ξεναγοὶ μας συνώδευσαν ἡμᾶς εἰς τὸ ἀτμόπλοιο, τὸ ὅποιον ἐμελλε νὰ μᾶς φέρῃ εἰς Θεσσαλονίκην καὶ μᾶς ἀτεχαιρέτησαν ὑπερχαρεῖς ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τοῦ κ. Δρακούλη, ὅτι θὰ ἐπισκεφθῶμεν πάλιν αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐπάνοδόν μας εἰς Ἀθήνας.

ΦΕΛΙΤΣΙΑ ΣΚΑΙΤΣΕΡΑ

Ἡ ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπιστολή τῆς ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Χρόνον» τῆς 24 Φεβρουαρίου, καὶ ἀναδημοσιεύομεν ἕδε τὴν τελευταίαν παράγραφον :

«Πιθανὸν νὰ εἶνε ἐντύπωσις τῆς φαντασίας μου, ἀλλ' εἶνε γεγονός ὅτι ἐσχημάτισα τὴν πεποιθήσιν, ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Θεσσαλονίκης εἶνε περισσότερον φιλέρευνοι καὶ προοδευτικοί, γνησιώτερον ἐνδιαφερόμενοι νὰ προάγῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀδελφότητα, ἀνεξαρτήτως προσωπικῶν βλέψεων, παρ' ὅσον εἶνε οἱ ἄνθρωποι εἰς πλεῖστας ἄλλας κοινότητας. Τοῦτο ἴσως ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι πολλοὶ τῶν ἐπισκεφθέντων ἡμᾶς ἦσαν βιονομισταὶ καὶ, ὅταν τις γνωρίζῃ τί ἐστὶ βιονομία, θὰ κατανοήσῃ ὅτι ἀκριβῶς τοιοῦτους ἔδει πράγματι νὰ περιμένωμεν αὐτοὺς, οἱ οἵτινες ἐφάνησαν εἰς ἐμὲ. Ἀλλὰ πλεῖστοι οἱ ὅποιοι ἦλθον νὰ μᾶς χαιρετήσωσι καὶ νὰ ζητήσωσι προσωπικὴν γνωριμίαν μὲ τὸν κ. Δρακούλην, ἔν τῶσον ἰδιαζόντως τιμῶσιν, δὲν ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν του, ὁ πόθος ἐπομένως οὗτος, ἡ ἐκδηλουμένη αὐτῇ δίψα φωτὸς καὶ ὁδηγίας μοὶ ἐνεποίησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν καὶ εἶνε φαινόμενον προοικονιζόμενον ἀγαθὰ διὰ τὸ μέλλον οἰουδήποτε ἔθνος. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἀκριβῶς μοὶ ἀνεπόλησε μίαν συνδιάλεξιν ἣν ἔσχον μετὰ τοῦ ὀξύνου διευθυντοῦ τῆς «Ἀκροπόλεως» τῆ προτεραίας τῆς ἀναχωρήσεώς μας διὰ τὸν Βόλον. Ἐφημεριδογραφικαί τινες τερθρεῖται, αἱ ὅποιαί θὰ ἦσαν ἥμισυ ἀνεκταὶ ἐν οἰαδήποτε ἄλλῃ χώρῃ, εἶχον περιέλθει τυχαίως εἰς γνώσιν μου.

«Διατί, ἡρώτησα, οἱ συμπατριῶται σας καταλαμβάνονται ἀπὸ κώρωσιν ὁσάκις τις, ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν ἀνακύπτων, μέλλει καθ' ὕλας τὰς ἐνδεξείας νὰ ἐπιχύσῃ νέον φῶς εἰς τὸν ἐθνικόν σας βίον; Τί συγκρατεῖ τὴν ψυχὴν των ὥστε, ὁσάκις συμπατριώτης τις ὕμῶν καταδεικνύει ἀληθινὴν ἀξίαν, δάκνονται ὑπὸ μοιραίου τινὸς οἴστρου, καὶ ἀναλίσκονται εἰς προσπαθείας ὅπως ὑποτιμήσωσι, συκοφαντήσωσιν ἢ γελοιοποιήσωσι τὸ ἔργον του, κινουσι πάντα λιθὸν ὅπως ὁ ἀγὼν του καταπέσῃ καὶ ὁ εὐγενὴς ἀνὴρ ἐκλείψῃ τοῦ μέσου αὐτῶν, ἀναβαλλομένης οὕτω ἐπὶ ἄλλην μίαν γενεάν τῆς εὐκαιρίας πρὸς ἀναγέννησιν;

«Α! δεσποινίς, μοὶ ἀπήντησεν, ἐθέσατε τὸν δάκτυλόν σας ἐπὶ ἐνὸς ἐλαττώματος τοῦ ἐθνικοῦ μας χαρακτήρος, τὸ ὅποιον ἔφερον εἰς τὸ ἔθνος μας ἀνεκδιήγητα δεινὰ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Περικλέους.»

«Ἐῤομαι ἀπὸ βάρους τῆς ψυχῆς μου νὰ λαθῇ ἀπὸ τὸ νόημα αὐτὸ ὁ ἑλληνικὸς χαρακτήρ καὶ οὕτω νὰ σταιεῖσθῃ ἡ πηγὴ τῶν ἀνεκδιηγήτων δεινῶν, ἢ μᾶλλον ἢ αὐτῶν ἡ αὐτῶν ἡ αὐτῆς μαγία τοῦ ἄλλως εὐγενοῦς καὶ ἀξίου καλλιτέρας τύχης ἑλληνικοῦ ἔθνους.»

Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ.

Τὸ κοινωνικὸν καὶ βιομηχανικὸν πνεῦμα τῶν νεωτέρων χρόνων ἐμφανῶς ἀνέδειξε τὴν ἀλήθειαν τῆς κρίσεως τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι τὸ Κράτος ἐδημιουργήθη μὲν χάριν τοῦ ἀπλοῦ ζῆν, ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενον χάριν τοῦ εὐ ζῆν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀπεκάλυπεν ἡμῖν διὰ τῆς εἰρημένης κρίσεως αὐτοῦ ἓν κοινωνικὸν ἰδεῶδες τὸ ὁποῖον δὲν ἐπραγματοποιήθη ἀκόμη. Ἡ φροσὴ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἶνε βραδεῖα, ὄχι μόνον ἐν τῇ νωθρᾷ Ἀνατολῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γοργῇ Ἑσπερίᾳ ἢ ἐξέλιξις τῶν κοινωνικῶν ἰδεωδῶν ὕστερεῖ κατὰ αἰῶνας. Ὅχι δὲ μόνον βραδεῖα ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε ἢ ἀνέλιξις, ἀλλὰ καὶ ἀλγεινὴ. Αἱ κατάχρησις καὶ αἱ κακίαι κατηργήθησαν ἐπιτόνως, τμηρατικῶς καὶ σπασμωδικῶς. Τοῦ φεουδαλισμοῦ αἱ παγεραὶ πνοαὶ εἶνε ἀκόμη καὶ σήμερον ἐνίοτε αἰσθηταί. Τόσῳ ἀνωμάλως διασχιζομένη τὸ σκότος τοῦ παρελθόντος ὑπὸ τοῦ προῖόντος φωτός, ὥστε, εἶνε δύσκολον νὰ εἴπη τις πόθεν πράγματι ἀρχίζουσιν οἱ «νεώτεροι χρόνοι». Ἡ σημασία τοῦ νεωτέρου πνεύματος ἐγκεῖται εἰς τὸ ὅτι συνήθροισε καὶ ἐτελειοποίησε τὰ ἀναρίθμητα ἐργαλεῖα καὶ ὄργανα τῆς ὕλικῆς προόδου ὁργανῶσαν τοιοῦτοτρόπως τὰ ἀποτελέσματα τῆς συσσωρεύσεως τῶν γνώσεων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἰδῶμεν ἤδη ποῖος εἶνε ὁ ἄμεσος καὶ ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ Κράτους, ὡς παράγοντος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ. Πᾶσα ἀνθρωπίνη κοινωνία, ἐν τῇ πρωτογενεῖ τῆς ὄψεως, ἀποτελεῖ μίαν συλλήβδην προσπάθειαν πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν ὕλικῶν δυνάμεων ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐπιτεύξεως τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως, τὰ ὅπουα πάλιν καθίστανται μέσα ἀνέσεως. Ἐν τῇ τέχνῃ ταύτῃ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὁ νεώτερος κόσμος ὑπερέβη κατὰ πολὺ τὸν τε ἀρχαῖον καὶ τὸν παλαιόν. Σημειωτέον ὅμως ὅτι οἱ παράγοντες τοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶνε μόνον ὕλικοι, ἀλλὰ καὶ ἠθικοὶ καὶ πνευματικοί. Ὁ ἄμεσος σκοπὸς τοῦ Κράτους εἶνε τὸ ἀπλοῦν ζῆν, ἀλλ' ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ εἶνε τὸ εὐ ζῆν. Ἐντεῦθεν ἐπεται ὅτι εἴαν τὸ διακριτικὸν γνώρισμα τῆς δράσεως τῶν νεωτέρων χρόνων ἦτο ἀπλῶς ὅτι κατορθώνει νὰ συσσωρεύῃ γιγαντιαίας ὕλικας δυνάμεις, θὰ ἦναγκαζόμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης κατέτριπεν ὀλοκλήρους αἰῶνας ἐκλαμβάνουσα τὰ μέσα ἀντὶ σκοποῦ. Ἀλλ' εἶνε γεγονὸς ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἀνέλιξις τῶν κοινωνικῶν γεγονότων ἔχει καὶ ἠθικὴν κατεύθυνσιν. Τὸ ἐρευνητέον δὲ ἐνταῦθα εἶνε κατὰ πόσον αἱ νεώτεραι συνθῆκαι τείνουσι νὰ καθιστῶσι τὸν βίον τῶν παραγωγικῶν τάξεων ὄχι μόνον εὐμαρέστερον, ἀλλὰ καὶ ἀξιοπρεπέστερον.

Εἰς μὲν τὴν ἀρχαιότητα ἡ παραγωγή τοῦ

πλούτου ἦτο σχεδὸν ἀποκλειστικὸν ἔργον τῶν δούλων οἱ ὅποιοι καὶ ἦσαν ἀλεστερημένοι πάντων τῶν προνομίων τοῦ πολίτου. Εἰς δὲ τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν, ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν ἦσαν βυθισμένοι εἰς τὴν δουλοπαροικίαν ἢ ὁποῖα ἤγαγεν ἐπὶ τέλος εἰς τὴν πτωχείαν ὄχι μόνον αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεσπότας τῶν. Ἀλλ' εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ ἐργασία πληροῦνται διὰ μισθοῦ, ἡ δὲ ἐργατικὴ τάξις χαίρει ἐλευθερίαν, τοῦλάχιστον πολιτικὴν, ἂν μὴ οἰκονομικὴν. Αὐτὰ εἶνε τὰ τρία ἱστορικὰ συστήματα, ἀντικείμενα πρὸς ἀλλήλα καὶ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τρεῖς διαφόρους μεθόδους ἐξαπλώσεως τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας. Ἡ ἀληθὴς ἄρα σημασία τοῦ νεωτέρου κόσμου ἐγκεῖται εἰς τὴν σφαιρᾶν τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρχῶν. Τὰς ἀρχὰς ταύτας πρῶτον ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις διεκήρυξεν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην. Ἐπομένως τὸ 1789 δύναται εὐλόγως νὰ θεωρηθῆται τὸ ἔτος καθ' ὃ ἐγένετο ἡ διαζευξις ἡμῶν ἀπὸ τοῦ πολιτικῶν παρελθόντος. Τὸ ἔτος αὐτὸ μᾶς φέρει ἀντιμετώπους πρὸς νέαν κοινωνικὴν ἀπαίτησιν, διότι, μολονότι εἶνε ἀληθὲς ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μεγάλας καὶ σπουδαίας νίκας ἤρατο ἡ ἀνθρωπίνη ἐλευθερία, ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν τούτοις ὁ εἰδικὸς χαρακτήρ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως εἶνε ὁ δούς ψυχὴν καὶ τόνον εἰς τὸ κήρυγμα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ὁ καταστήσας αὐτὸ παγκοσμίου σημασίας. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἐπανάστασις ὑπεσχέθη πλείονα ἢ ὅσα ἐπετέλεσε, καὶ ἐκ σοσιαλιστικῆς ἀπόψεως τὰ οἰκονομικὰ τῆς ἀποτελέσματα εἶνε ἀνεπαρκῆ, ἀλλ' οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι διὰ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου ἐβρυντοφωνήθη τὸ μέγα κράτος τοῦ νεωτέρου δημοκρατισμοῦ.

Τὴν γλῶσσαν τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Ἐπαναστάσεως εἰκονίζει τὸ φυλλάδιον τοῦ Σιεγῆς *Qu'est-ce que le Tiers État* τὸ φυλλάδιον αὐτὸ σύρει ἀδρᾶν γραμμὴν διαχωρισμοῦ μεταξὺ ἀφ' ἑνὸς τῶν προνομιούχων τάξεων (τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀριστοκρατῶν) καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ὁμάδων τοῦ λαοῦ. Αἱ προνομιοῦχοι τάξεις διετέλουν ἀφορολόγητοι. Αἱ ὁμάδες τοῦ λαοῦ ἔφερον τόσον μέγα βᾶρος οἰκονομικὸν καὶ βιομηχανικόν, ὥστε ἡ κατάστασις τῶν κατέστη ἀφόρητος. Ἦτο δεινὸν τὸ πρόβλημα, ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν δράσιν τῶν ἀφυπνιστικῶν συγγραφέων ἡ δύναμις τῆς τρίτης τάξεως (τῶν ὁμάδων δηλαδὴ τοῦ λαοῦ) ἠῦξισε μεγάλως. Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ οἰκονομικὴ κρίσις ἐφθασεν εἰς τὸ δεῦτερον αὐτῆς στάδιον, καὶ ἡ χρεωκοπία ἠπεῖλει Αὐλὴν καὶ ἔθνος, ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Νέκερ προσεκάλεσεν ὄλους τοὺς γάλλους συγγραφεῖς νὰ δημοσιεύσωσι τὰς ἰδέας τῶν περὶ τοῦ ἀρίστου τρόπου τῆς συγκλήσεως τοῦ ἔθνους εἰς σύσκεψιν. Ὁ Σιεγῆς ἦτο εἰς τῶν ἐπωφεληθέντων

τῆς προσκλήσεως ταύτης τοῦ Νέκερ καὶ ἡ ἀπάντησίς του ἀπετέλεσε τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον πολιτικὸν φυλλάδιον τῆς ἐποχῆς. Νομίζει τις ὅτι ἀκούει τὴν πρώτην σάλπιγγα τῆς Ἐπαναστάσεως ἀναγινώσκων τὸ φυλλάδιον ἐκεῖνο. Ὁ συγγραφεὺς διὰ τοῦ φυλλαδίου ἐκεῖνου θέτει τρία ἐρωτήματα καὶ δίδει τρεῖς ὁρισμέναις ἀπαντήσεις. 1. Τί ἐστὶ τρίτη τάξις; Τὸ πᾶν. 2. Τίνα θέσιν μέχρι τοῦδε εἶχεν ἐν τῇ πολιτείᾳ; Οὐδεμίαν. 3. Τί ζητεῖ; Νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῇ θέσιν. Κατόπιν προβαίνει ταυτίζων τὴν τρίτην τάξιν μὲ αὐτὸ τὸ ἔθνος. Τὰ συμφέροντα, λέγει, τῆς τρίτης τάξεως εἶνε αὐτὰ ταῦτα τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ συμφέροντα ἰδιωτῶν. Ἀφαιρέσατε τὴν τρίτην τάξιν καὶ τὸ ἔθνος ἐξαφανίζεται· ἀφαιρέσατε τὰς δύο προνομιούχους τάξεις καὶ τὸ ἔθνος θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ὑφίσταται.

Χαρακτηριστικὴ εἶνε ἡ φράσις δι' ἧς ὁ Σιεγὲς διαμαρτύρεται κατὰ συστήματος τὸ ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνας ἐπέβαλλεν εἰς τὸν λαὸν νὰ ζῇ εἰς εἶδος ἀντιθαλάμου τῆς πολιτείας, ἀναμένων ἐν ὑπομονῇ καὶ ὑποταγῇ τὰ προστάγματα τῶν δυναστῶν του. Ἐν τῷ πολιτικῷ κόσμῳ πρώτην φορὰν ἀκούεται τοιοῦτον σάλπισμα ὅλον τὸ ἀντηχοῦν ἐκ τῆς ἄνωθι φράσεως. Αἰσιθάνεται τις αἴφνης κρημνιζόμενον καὶ καταρρέον τὸ μεσαιωνικὸν καθεστῶς, ἀκούων τὸ βροντοφώνημα τοῦ Σιεγὲς ὅτι εἶνε ἀναμιφισβήτητον ἀξίωμα ὅτι ἡ ἔθνη βούλησις διαγινώσκειται μόνον ἐν τῇ ψήφῳ τῆς πλειονότητος. Τοῦτο ἀληθῶς οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ ἐφαρμογὴ τῶν θεωριῶν τοῦ Ρουσσῶ ὅστις τῷ 1762 διεκήρυξε τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ ἀληθὴς κυριαρχία ἀνήκει εἰς τὸν λαόν. Μέχρι τοῦ Σιεγὲς ἡ ἀρχὴ αὕτη διέμενε ὡς θεωρία, ἀλλ' εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Σιεγὲς προσλαμβάνει πρακτικὴν μορφήν συνεπαγομένην κοινωνικὰς μεταβολὰς τόσῳ ἀχανεῖς, ὥστε θὰ ἐπτόουν καὶ αὐτὸν τὸν Ρουσσῶ. Τὸ ἔτος 1789 ἦτο φοβερὸς πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς ἀνεμοστρόβιλος, ἐν τούτοις τόσῳ ὀλίγον ἀντελήφθησαν τὴν ἀκατάσχετον βαρύτητά του οἱ ἄνθρωποι τοῦ οἰχομένου συστήματος, ὥστε ἠσχολοῦντο εἰς μεσαιωνικὰς καὶ παιδαριώδεις διατυπώσεις. Μόνον δὲ ὁ βυζαντινισμὸς αὐτὸς ἔπαυσε ὅταν τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Σιεγὲς ἡ ἀντιπροσωπεία ἐκήρυξεν ἑαυτὴν Ἐθνοσυνέλευσιν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπῆλθεν ὁ περιώνυμος ὄρκος δυνάμει τοῦ ὁποῦ τὰ μέλη ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ διαλυθῶσι μέχρι οὗ ἐπινοηθῇ πρόσφορον Σύνταγμα ἐπὶ στερεᾶς βάσεως. Ἡ εὐθύς ὕστερον γενομένη Διακήρυξις τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρώπου μετ' ὄλας τὰς ἀτελείας τῆς, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι δίδει ἐκφρασιν εἰς ἀορίστως ὑφισταμένας μέχρι τοῦδε μεγάλας κοινωνικὰς δυνάμεις, ἀποτελεῖ μετὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Διακήρυξεως τὸν Μέγαν Χάρτην τοῦ νεωτέρου δημοκρατισμοῦ. Ὁ μεσαιὼν εἶχε κατα-

στρέψει στοιχειώδη τινὰ δικαιώματα ἔμφυτα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἐν λόγῳ διακήρυξις οὐδὲν ἄλλο ἔπραξεν εἰμὴ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐρρωμένως τὴν ἀναστύλωσιν αὐτῶν. Δὲν ἦτο εἰς δεσποτισμὸς καθ' οὗ ἡ Ἐπανάστασις ἐπέπεσε, ἀλλ' ἦσαν παμπληθεῖς δεσποτισμοί, οἵτινες εἶχον ἐγείρει θρασείαν κεφαλὴν ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Στέμματος. Ἡ Ἐπανάστασις κατ' ἀρχὰς δὲν κατηθύνετο κατὰ τοῦ βασιλέως. Εἶχε χαρακτηρὰ τινὰ ἀπρόσωπον κατ' ἀρχὰς ἡ δὲ διεύθυνσις ἦν ἔλαβε κατὰ τῶν προνομιούχων τῶν περιγαγόντων τὸ ἔθνος εἰς οἰκονομικὸν ὄλεθρον ἐπῆλθε πολὺ βραδύτερον. Πᾶς κλάδος τῆς πολιτείας καὶ πᾶν γραφεῖον εἶχε τὸν δεσποτισμὸν του. Κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Παίην, πᾶσα θέσις εἶχε τὴν Βασιλίην τῆς καὶ πᾶσα Βασιλίη τὸν τύραννόν της. Σήμερον τὰ δεκαεπτὰ ἄρθρα τῆς Διακήρυξεως εἶνε κοινοτοπία· ἐν τούτοις τότε ὅτε διευπώθησαν ἀπετέλουν ἀληθῆ ἀνακάλυψιν. Πολλὰ λάθη τῆς Συντακτικῆς εἶνε ἀσυγχώρητα, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι τὰ μέλη τῆς προέβησαν εἰς ὑπερανθρώπους ἀποπείρας πρὸς δημιουργίαν συστήματος ἐξ ἀχανοῦς πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ χάους.

Ἐκ τῆς νεωτέρας σοσιαλιστικῆς ἀπόψεως κρινόμενοι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἐλέγχονται καὶ ἄτολμοι, διότι δὲν προσέβαλον τὸν θεσμὸν τῆς ἰδιοκτησίας ἐν τῇ κεφαλαιοκρατικῇ τῆς ἐννοίᾳ τὸ ἄρθρον, δυνάμει τοῦ ὁποῦ δίδεται ἀποζημίωσις, ὡσάκις ἔνεκα δημοσίας ἀνάγκης ἀποστρεφθῆ τις τῆς ἰδιοκτησίας του, εἶνε ὑπαγόρευσις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ πνεύματος. Τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐθριάμβευσε ὑπερισχῶσαν τῆς τε ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἀντεπαναστάσεως, καὶ ἐπ' αὐτοῦ βασιλεύει τὸ νεώτερον κράτος ὑπὸ τὴν οἰκοκυρικὴν του ἔννοιαν. Ἐν τούτοις ἡ μεγάλη πολιτικὴ ἀρχὴ ὑπὲρ ἧς ἠγωνίσθη ἡ γενεὰ τοῦ 1789, εἶνε ἡ ἰσότης ἀπάντων τῶν πολιτῶν ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶνε ἀνεγνωρισμένη ἐν πάσῃ πεπολισμένῃ πολιτείᾳ.

Διὰ προσεχοῦς ἄρθρου θὰ ἐξετάσωμεν τὰς νεωτέρας βάσεις τῆς ἐπελθούσης οἰκονομικῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς κοινωνίας.

Ἡ ἐπομένη παράγραφος εἶνε ἡ τελευταία μακρᾶς ἐξαστήλου συνεντεύξεως ἣν ἔσχεν ὁ διευθυντὴς τῆς «Νέας Ἀληθείας» τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, κατὰ τὴν πρόσφατον αὐτοῦ ἐπίσκεψιν ἐκεῖσε.

«Ἡ συνομιλία ἐστράφη κατόπιν περὶ ἄλλα θέματα, ἐντελῶς ἀσχετὰ μὲ τὴν πολιτικὴν. Ἐμίλησα περὶ τῆς ἀκροφαγίας καὶ περὶ τῆς ἐπιθέσεως ἣτις ἐγένετο ἐσχάτως κατὰ τοῦ κ. Δρακούλη ἐκ μέρους ἀθηναϊκῶν τινῶν ἐφημερίδων διὰ τὰς περὶ διαίτης ἀρχὰς του.

— Τὸ ἀπλούστερον καὶ καλλίτερον ἐπιχειρήματός μου—εἶπε μετὰ τὸν κ. Δρακούλη—εἶνε νὰ ὑπομνήσκω εἰς τοὺς χαριεστάτους αὐτοὺς ἀεργογράφους, ὅτι οἱ σοφώτεροι τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων ἦσαν κατὰ τῆς κροφαγίας, ὡς ἐπίσης εἶσι κατὰ τῆς κροφαγίας καὶ πολλοὶ τῶν κραιστῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Ἀλλὰ τί κοινὸν μετὰ τῆς ἀθηναϊκῆς ἐφημεριδογραφίας καὶ τῆς προόδου τῶν φάτων, ἢ τῆς ἀρχαίας σοφίας;

Δὲν εἶχον τι νὰ προσθέσω. Ἀποχαιρετήσας ἀπῆλθον, συναποκομίζων τὸ ἀνέκφραστον θέλημα τῆς ὑπὲρ μίαν ὥρα παραθεσίσης τερπνῆς καὶ διδακτικωτάτης ταύτης συναναστροφῆς.»

Η ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ.

Οὐδὲν σοβαρὸν πόρισμα δύναται νὰ ἐξαχθῆ ἐκ συζητήσεως πρὸς πρόσωπα τὰ ὁποῖα, ὅσον ἀφορᾷ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔγκλημα, δὲν βλέπουσιν ἐπέκεινα τοῦ μικροῦ ὀρίζοντος τοῦ διαγραφόμενου ὑπὸ ἐπισφαλοῦς ὅσον καὶ φιλεκδίκου αἰσθηματός, ὅπερ κατατακτέον ἐν τῇ θέσει τῶν ἀνθρωπίνων παιδῶν. Οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἂν μὴ γενικῶς, εὐθὺς ὡς πληροφορηθῶσι περὶ ἔγκλημάτος τινος, δὲν ἐξετάζουσι τὸ προκαλέσαν αἷτιον ὅπως ἀφανίσωσι τοῦτο καὶ μὴ γείνη τοῦ λοιποῦ πρόξενον καὶ ἄλλων κακῶν, ἀλλ' οἷον παθαινόμενοι καταδικάζουσι τὸν ἐγκληματίαν. «Ἦτο φρικώδης φόνος» ἀκούει τις συχνά, «ὁ δράστης πρέπει νὰ ἀποκεφαλισθῆ, νὰ ἀκαγχονισθῆ», ἢ «Ἦτο ἀναγδρος ἐπίθεσις ὁ κακοῦργος ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῆ ἀληθῶς». Αἱ ἐκφράσεις αὗται ἐλέγχουσι ἀσκεπτον αἰσθηματίαν μηδέποτε ἐξετάσαντα τὸ ἐγκληματικὸν πρόβλημα ἐξ ἄλλης ἀπόψεως πλὴν ἐκείνης ἣν γεννᾷ στιγμιαίως ἡ ἀγανάκτησις ἐπὶ τῷ γεγονότι. Ἐν τῷ τραγικῷ δὲ τούτῳ ζητήματι τῆς ἀδυναμίας οὐδὲν ὑπάρχει θυμηδέστερον τοῦ μωροῦ τρόπου καθ' ὃν οἱ ἀπερίσκεπτοι οὗτοι — δηλαδὴ οἱ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κινούμενοι ὑπὸ τοῦ ὀρμητικοῦ πάθους ὁ διεγείρει ἐν αὐτοῖς αὐτὴ αὐτὴ ἡ διάπραξις τοῦ ἔγκληματος, καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἐρεῦνης περὶ τῆς καταστολῆς αὐτοῦ — εἶνε πάντοτε ἔτοιμοι νὰ χαρακτηρίζωσιν ὡς αἰσθηματίας τοὺς ἀποβλέποντας εἰς ἀνωτέρους ὀρίζοντας, λαμβάνοντας δ' ὑπ' ὄψιν τὰ ποινικολογικὰ πειράματα καὶ ὑψηλότερον ἠθικὸν καὶ κοινωνικὸν γνώμονα, διὰ λογικωτέραν, ἀνθρωπινωτέραν καὶ δικαιωτέραν ἀντίληψιν τοῦ ἐγκληματικοῦ προβλήματος. Ἐνενήκοντα καὶ ἐννέα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν οἱ φόνοι εἶνε ἄμεσον ἀποτέλεσμα πάθους, οικονομικῆς ἀπογνώσεως, ζηλοτυπίας, ἠθικῆς ἀδυναμίας, ἢ ἀχαλινώτου μίσους. Ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἐγκληματίαι εἶνε ἀδιόρθωτοι, εἶνε ἄρνησις ἀποδεδειγμένων γεγονότων, ὅπως ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἀλήθειαν ἢ γνώμη ὅτι, ἀποδιδομένης εἰς αὐτοὺς τῆς ἐλευθερίας, οὐδέποτε πλεον ἢ ἐλευθερία αὐτὴ θὰ ἀπέβαιεν ἀζημία διὰ τὴν κοινωνίαν. Διότι εἰς τοὺς ἡμίσεις τῶν εἰς θάνατον καταδικαζομένων ἀπονέμεται «χάρις», ὅπερ δηλοῖ ἐλευθερίαν μετὰ τινα ἔτη εἰρκτῆς. Ἄλλ' ἂν τις μετὰ πολυετῆ κάθειρξιν κρίνεται δεκτικὸς καὶ ἄξιος ἐλευθερίας, πολλῶ μᾶλλον θὰ ἐδικαιοῦτο ταύτης μετὰ νουνεχῆ, φιλάνθρωπον, καὶ ἐπιστημονικὴν καθοδήγησιν καὶ νουθεσίαν. Εἶνε γεγονὸς ἀναντίρρητον, ὅτι τὰ ἐγκλήματα ὀφείλονται κυρίως εἰς τὴν σαθερὰν κατάστασιν τῆς κοινωνίας. Ἐπομένως, ἐφ' ὅσον ἡ κοινωνία δὲν βελτιοῦται, πᾶσα προσπάθεια πρὸς περιστολὴν τοῦ ἐγκλήματος εἶνε φρούδι, καὶ πᾶσα τιμωρία ὑπὸ τῆς δῆθεν Δικαιοσύνης εἶνε οὐ μόνον ἀνωφελῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτόχρημα ἔγκλημα

βαρύτερον, διότι ἡ ποινὴ καταφέρεται κατὰ θυματοῦς ὑπερ αὐτῆ ἢ κοινωνία παρεσκεύασεν. Οὐχ ἦττον, παρὰ πᾶσαν ἀντίδρασιν, ἡ κοινωνία, βραδεῖ μὲν, ἀλλὰ στεροῦ τῷ ποδί, βαίνει εἰς ἀνθρωπιστικώτερον μέλλον, ἐν ᾧ, σὺν ἄλλοις πολλοῖς, τὰς ποινικὰς εἰρκτὰς θὰ ἀντικαταστήσωσι διδακτικὰ καὶ ἐπινοοθητικὰ ἰδρύματα. Σκοπὸς τῶν εἰρκτῶν τοῦ μέλλοντος δὲν θὰ εἶνε ἡ θηριώδης τιμωρία τοῦ πταίσαντος, ἀλλ' ἡ διόρθωσις αὐτοῦ καὶ συναίσθησις εἰς ἑαυτὸν (πρὸς ὄφελος συμπαθείας τῆς κοινωνίας ἣς εἶνε μέλος). Αἱ φυλακαὶ δὲν θὰ εἶνε κάθιγτρα καὶ στενὰ ἀπομονωτήρια, ἀλλ' εὐρεῖς, ὑγιεῖς περίβολοι, ἔνθα οἱ σωφρονιζόμενοι θὰ ἔχωσιν ὑγιεινὴν καὶ ἐπαρκῆ τροφήν, θὰ ἐργάζονται κανονικῶς, νοερῶς τε καὶ σωματικῶς, καὶ θὰ τυγχάνωσιν ἐκ μέρους τῶν φυλάκων αὐτῶν φρονίμου καὶ συμπαθοῦς συμπεριφορᾶς, οὕτως ὥστε θὰ αἰσθάνωνται, ὅτι δὲν εἶνε ἄγριοί τινες κακοῦργοι ἐξιλεούμενοι διὰ τὰ ἐγκλήματά των, ἀλλὰ πολῖται πταίσαντες κατὰ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, τοὺς ὁποίους ἡ κοινωνία, ἐπιμόνως ποιοῦσα, προσπαθεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν. Ἀντιθέτως εἶνε ἀφιλόνητον καὶ ἀσύνετον μέτρον ἡ ἀποφυλάκισις τῶν ὁμολογουμένως ἀνεπιδέκτων βελτιώσεως. Ἀδιόρθωτοι ὄντες οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἀναγκασίως θὰ ἐγκληματήσωσιν ἐκ νέου ἐπανερχόμενοι μετὰ τῶν κοινωνικῶν ἀνθρώπων καὶ δὴ μετὰ κάθειρξιν δεξύνασαν μᾶλλον ἢ χαλαρώσαν τὴν ἐγκληματικὴν ροπὴν. Ἄλλ' ἡ κοινωνία βαθμηδὸν βελτιοῦται καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀδιορθώτων ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ ἐλαττοῦται. Διότι ὁ ποινικὸς ἀναμορφωτῆς ἀτενίζει οὐ μόνον εἰς τὴν ἔξω ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἔνδον μεταρρυθμίσειν πρὸς τελικὴν λύσιν τοῦ προβλήματος.

Ἐν τῷ μεταξύ, πᾶν νοῆμον μέλος τῆς κοινωνίας ἔχει καθήκον νὰ μὴ ὀλιγορήσῃ ἀπέναντι τοῦ κοινωνικοῦ τούτου ἔλκουσ τῆς ἐγκληματικότητος, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται, κατὰ τὴν δυνάμιν του, πρὸς τὴν ποθητὴν ταύτην μεταβολὴν, τὴν ἀντικατάστασιν δηλονότι τῆς φιλεκδίκου καὶ μνησικακου τιμωρίας διὰ φιλάνθρωπου καὶ μεθοδικοῦ φρονηματισμοῦ. Ἰδίως τοῦτο ἐπιβάλλεται εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς ἀνθρωποκτονίας. Τῷ ὄντι, ἐκ δέκα ἐγκλημάτων τὰ ἐννέα ἔχουν κοινὴν τὴν αἰτίαν — ὀργήν, ἐχθρότητα, δυστυχίαν, φόβον — πράξις δὲ γενομένη διὰ τοιαύτην αἰτίαν οὐδέποτε πραγματικῶς ἐπαναλαμβάνεται. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι μετὰ τὸ ἀνθρωποκτόνων ἐνὸς μόνον ἐκτελεῖται ἡ θανατικὴ ποινὴ, σαφῶς πειθόμεθα ὅτι πολλοὶ ὑπάρχουσι μετὰ τῶν ἡμῶν ἐλευθεροί, καίτοι, κατὰ τινα ἐποχὴν τοῦ βίου των ὑπῆρξαν ἔνοχοι ἀνθρωποκτονίας.

Ὄφειλομεν ἄρα, ὄχι μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενον ἔγκλημα, νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν ἀνθρωπιστικὴν ἡμῶν δρασίν.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ.

Ὅποσον ἰσχυρὰ εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ἀγαθοῦ παραδείγματος! Ἀμερικανίς τις διδασκάλισσα, θέλουσα νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ ζῶα, ἔθεσεν ἡμέραν τινὰ τεμάχιον πλακοῦντος εἰς τὸ ἄκρον τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου τοῦ Σχολείου, ὅπου συνήθως ἐπτερυγίζον ἀρκετὰ πτηνά. Ἐπρόσεξε νὰ πράξῃ τοῦτο ἀρκούντως ἐπιδεικτικῶς, ὥστε νὰ κινήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν, καὶ ἐπωφελήθη τῆς προσοχῆς ταύτης διὰ νὰ τοῖς ἀναπτύξῃ ὅτι τὰ πτηνά εἶναι ἀξία ἀγάπης καὶ προστασίας καὶ ὅτι εἶναι κακὸν πρᾶγμα νὰ τὰ βλάπτῃ τις. Τὴν ἐπομένην εἰς μαθητῆς ἔφαγε μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ προγεύματός του, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ἔθεσεν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ περιβόλου διὰ τὰ πτηνά. Καὶ ἦτο ὁ μαθητῆς οὗτος, ὁ ταχὺς μιμητῆς τοῦ κιαλοῦ παραδείγματος τῆς διδασκαλίσεως του, ὁ μᾶλλον δυσπειθῆς καὶ ἀτακτος ἐν τῷ Σχολείῳ. Ἡ μίμησις ἀπέδωκε γενναιοτέρους καρπούς, καὶ ἐνῶ ὁ πᾶς οὗτος, διακεντηθεὶς ζωηρῶς πρὸς τὴν ἐπιδειχθεῖσαν παρὰ τῆς διδασκαλίσεως του τρυφερότητα αἰσθημάτων, ἐβελτιώθη σημαντικῶς, διηγοῦνται ὅτι τώρα εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο κατέρχονται ἀφόβως δεκάδες πτηνῶν, καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ περίβολος εἶναι πλήρης θορυβωδῶς παιζόντων μαθητῶν.

Εἶνε πρόδηλον, ὅτι πολιτεία ἔχουσα τοιαύτας διδασκάλους θὰ διακοσμηθῇ διὰ πολιτῶν ἐμπνεομένων ὑπὸ εὐγενῶν καὶ φιλανθρώπων αἰσθημάτων. Εἶνε βεβαίως ἀναγκαῖον ὅπως ὁ νοῦς ἀναπτύσσεται διὰ τῆς δεούσης παιδείας. Τοῦτο ὅμως μόνον δὲν ἀρκεῖ. Εἶνε ἐπίσης ἀνάγκη, καὶ δὴ σπουδαιότερα, ὅπως ἐκπαιδευθῇ καὶ ἡ καρδία, ἐξ ἧς ἰδίᾳ ἐξαρτᾶται ἡ κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη, ἣτις εἶνε τὸ μόνον μέσον τῆς τῶν πάντων εὐδαιμονίας. Ἐφ' ὅσον οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι δὲν δίδουσι τὸ παράδειγμα τῆς συμπαιθείας καὶ τῆς φιλανθρωπίας — πρὸ πάντων διὰ τῆς πρὸς τὰ ζῶα ἀγάπης — τὰ τέκνα καὶ οἱ μαθηταὶ δι' οὐδεμιᾶς διδασκαλίας ἢ θεωρίας θὰ ἐμφορηθῶσι ποτὲ στοργικῶν αἰσθημάτων, καὶ οὐδεμίᾳ ὑπάρχει ἐλπίς ὅπως ἐξαλειφθῶσι τόσαι βαρβαρότητες κατὰ τῶν ζώων, ὅταν ἐπιτρέπηται εἰς τὰ παιδιά νὰ ἀποκτώσιν σκληρὰς ἔξεις καὶ τάσεις. Ἡ ἔξις εἶνε δευτέρα φύσις. Διαπρεπῆς τις ἀνὴρ εἶπεν, ὅτι «Τὸ πνεῦμα τῆς σκληρότητος εἶνε ὁ ἀσπονδότατος ἐχθρὸς τοῦ ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ», καὶ ἄλλος τις, «Ἡ πρὸς τὰ ζῶα σκληρότης χαρακτηρίζει λαὸν χιταῖον». Κατενοήθη ἤδη, ὅτι στενὴ ὑφίσταται σχέσις μεταξὺ σκληρότητος καὶ ἐγκλήματος — καὶ τῷ ὄντι εἶνε ταυτόσημα, διαφέροντα μόνον κατὰ βαθμόν, — καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ φέρεται εὐσπλαγχνικῶς πρὸς πάντα τὰ ἀβλαβῆ ζῶα καὶ νὰ προστατεύῃ αὐτὰ ἀπὸ πάσης σκληρότητος. Πᾶν ἐγκλήμα εἶνε σκληρόν. Ἄρα καταλυο-

μένης τῆς σκληρότητος συγκαταλύονται καὶ τὰ ἐγκλήματα. Αὐστηρὰ εὐλάβεια πρὸς τὰ δικαιώματα καὶ τὰ αἰσθήματα παντὸς αἰσθανομένου ὄντος, εἶνε τὸ πρῶτιστον ἀξίωμα τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ἀβροφροσύνης, καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ φιλοφροσύνη ἐνέχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν τῶν οικογενειῶν, τῶν σχολείων, τῶν κοινοτήτων, τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐξ ἅπαντος πρέπει πάντοτε νὰ κοσμῇ πάντα διδάσκαλον. Τὰ παιδιά ἀπ' ἐνστίκτου ἀγαπῶσι τὰ ζῶα, καὶ οὐδαμῶς ἄλλως εἶνε δυνατόν νὰ ἐμπνευσθῶσι κάλλιον φιλανθρώπων αἰσθημάτων, εἰμὴ διδασκόμενα ἀγάπην πρὸς τὰ ζῶα, καὶ ἀπογῆν ἀπὸ τοῦ νὰ προξενοῦν πρὸς αὐτὰ καὶ τὸ ἐλάχιστον ἄλγος. Ὁ πρῶτιστος κανὼν παντὸς ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος πρέπει νὰ χαρακτηρίζῃ ὡς ἔλλειψιν καλῆς ἀγωγῆς καὶ ὡς ἐγκλημα τὸ οἰκιοθελῶς προξενεῖν ἄλγος εἰς τὰ ζῶα, εἴτε χάριν εὐκολίας, παιγνιδίου ἢ συρμοῦ, εἴτε χάριν δῆθεν τῆς «ἐπιστήμης». Ταχέως οὕτω τὸ παιδίον θὰ ἠσθάνετο ὅτι ἐναντία πρὸς τὰ ζῶα συμπεριφορὰ εἶνε ἀπάνθρωπος καὶ ἀντικρὺς ἀντικειμένη εἰς τὸν Χριστιανισμόν οὐ ἢ οὐσία εἶνε εὐλικρινῆς φιλοφροσύνη ἐν πᾶσιν. Ὁ διακεκριμένος Γάλλος διδάσκαλος δὲ Σαιλλύ, οὕτως ἐκθέτει τὴν κατὰ τὰ προειρημένα διδασκαλίαν του: — Πρὸ πολλοῦ εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ἡ συμπάθεια πρὸς τὰ ζῶα φέρει μεγάλα ἀποτελέσματα, καὶ ὅτι δὲν συνεπάγεται μόνον ὀλικὴν εὐημερίαν, ἀλλ' ἐπίσης εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς ἠθικῆς εὐδαιμονίας. Τοιαύτη διδασκαλία — αὐτοπροαίρετος οὕσα — δὲν διαταράσσει τὸ σχολικὸν πρόγραμμα. Ἄνα μίαν ἡμέραν ἐκάστης ἐβδομάδος τὰ μαθήματά μας ἀφορῶσι τὸ θέμα τοῦτο. Ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ ἐκλέγω βιβλίον πραγματευόμενον περὶ τῶν ζώων, καὶ δίδω ὠφελίμους διδασκαλίας καὶ συμβουλίας. Τὰ πρὸς ἀντιγραφὴν κείμενα, ἅπερ δίδω εἰς τοὺς μαθητὰς, εἶνε γεγονότα ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ ἰδέαι δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης πρὸς τὰ ζῶα. Ἀποδεικνύω, ὅτι τὰ ζῶα, μὴ ὑποβαλλόμενα εἰς ὑπερβολικὴν ἐργασίαν, διατηρούμενα εἰς καθαρὰ καὶ εὐρύχωρα δαιτήματα, τρεφόμενα ἐπαρκῶς, καὶ τυγχάνοντα φιλόφρονος καὶ ἐπιεικοῦς χρησεως παρ' ἡμῶν, εἶνε παράγοντες μειζόνων δι' ἡμᾶς ὠφελειῶν. Ἐπίσης ὁμιλῶ περὶ τῶν πτηνῶν τὰ ὅποια εἶνε πολὺ ὠφέλιμα εἰς τὴν γεωργίαν. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης διδασκαλίας μου, εἶνε λίαν ἱκανοποιητικά. Τὰ παιδιά γίνονται ὀλιγώτερον ἀτακτα, φιλοφρονέστερα καὶ φιλοστοργότερα πρὸς ἄλληλα, καὶ συμπαθοῦσι πρὸς τὰ πάσχοντα ζῶα».

Ἄλλος διδάσκαλος ἐκ Συρακουσῶν εἶπεν: «Οὐδέν με ἐβοήθησε τόσον εἰς τὸ νὰ διευθύνω τοὺς ἀτάκτους καὶ δυσκόλους μαθητὰς μου ὅσον ἡ διδασκαλία τῆς ἀγαθοφροσύνης πρὸς τὰ ζῶα». Εἰς δύο μεγαλοπόλεις ἀγροῖκαι συνοικίαι ἔχουσι πολιτισθῆναι διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου. Πᾶς διδάσκαλος δύναται διὰ συντόνου διδασκαλίας, μόνον

ἀπαξ τοῦ μηνός, νὰ ἐγχαράξῃ εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν μαθητῶν τὰ δικαιώματα τῶν ζώων καὶ τὰς μεγίστας ὠφελείας ἃς συνεπάγεται δι' ἡμᾶς ἢ πρὸς ταῦτα φιλάγαθος καὶ συμπαθὴς συμπεριφορὰ.

Ἄλλὰ καὶ ἂν εἴμεθα τόσον ἐγωῖσταί, ὥστε ν' ἀδιαφορῶμεν παντίπασι διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ζώων — παρ' ὅλην τὴν ἀχαριστίαν ἣν θὰ ἐδεικνύομεν διὰ τὰς πρὸς ἡμᾶς ἐκδουλεύσεις των — καὶ πάλιν διδασκαλία φιλοφροσύνης πρὸς αὐτὰ μεγίστην ἔχει ὠφελίαν διὰ τοὺς μαθητάς, καὶ τοὺς ἀνθρώπους πάντας ἐν γένει, γεννῶσα ἐν αὐτοῖς εὐλάβειαν ἣτις εἶνε ἡ βάσις καὶ ἡ ἐκδήλωσις ὑψηλοῦ χαρακτήρος. Ἀγαθότης εἶνε ἀπλῶς φιλοφροσύνη, καὶ ἡ φιλοφροσύνη φέρει εὐτυχίαν καὶ εἰρήνην. Καθ' ὅμοιον λόγον ἡ φιλοφροσύνη εἶνε δικαιοσύνη, διότι συνεπάγεται ὑπομονήν, ἀβρότητα, ταπεινοφροσύνην, αὐταπάρνησιν, καὶ πάσας τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς, ὧν ἄνευ ταχέως τις θὰ γείνη ἀδικος καὶ σκληρός. Ὁ νόμος τῆς φιλοφροσύνης εἶνε ὁ νόμος τῆς εὐτυχίας.

Ποιοῦμεθα ἐκκλησίαν πρὸς πάντας τοὺς διδασκάλους, οἵτινες μεγάλην φέρουσιν εὐθύνην ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτῶν ἀποστολῇ καὶ μέγιστα δύναται νὰ ἐπιφέρωσιν ἀγαθὰ διὰ τῆς μοναδικῆς αὐτῶν δυνάμεως — τάχιστα νὰ παραδεχθῶσιν τὴν ὠφελιμοτάτην ταύτην παιδαγωγικὴν μέθοδον, διδάσκοντες τοὺς μαθητάς των, ὅτι καὶ τὰ ζῶα κέκτηνται δικαιώματα ἅπερ δέον νὰ σέβωνται, ὅτι ἡ σκληρότης εἶνε ἀξιοκατάκριτος καὶ ἐλέγχει ἀδικον καὶ ἄπονον φύσιν, ὅτι ἡ φιλοφροσύνη εἶνε ὁ μέγιστος βοηθὸς καὶ ὁδηγὸς πρὸς τὴν εὐτυχίαν, καὶ ὅτι δικαιοσύνη, ἀγάπη, συμπάθεια, καὶ εὐσπλαγχνία εἶνε αἱ εὐγενέσταται πιασῶν τῶν ἀρετῶν.

Ὁ «Ριζοσπάστης» ἀναδημοσιεύει περικοπὴν περὶ τῆς βασιλείας ἐκ συνεντεύξεως ἣν ὁ διευθυντὴς τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ἔσχεν ἐν Θεσσαλονίκῃ μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τῆς «Νέας Ἀληθείας». Ἡ ἀναδημοσίευσίς φέρει τὸν τίτλον «Δημοκρατικαὶ δηλώσεις τοῦ κ. Δρακούλη», ἐξ οὗ θὰ ὑπέθετέ τις ὅτι ὁ κ. Δρακούλης ἀνεκηρύχθη δημοκρατικὸς ἐπ' ἐσχάτων, ἐνῶ τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ὑπὲρ τοῦ δημοκρατισμοῦ διετέλεσε καθ' ὅλην τὴν δημοσίαν δρασίαν του, ἐκ τε πεποιθήσεως καὶ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας. Εἶνε ἐπίσης ἀληθές, ὅτι ὁ κ. Δρακούλης πλέον ἢ ἀπαξ ἀπεδοκίμασεν ἐμφαντικώτατα τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Γεωργίου συστηματικὴν ἐπίθεσιν κρίνας αὐτὴν ὡς νόσον ἀπαιτοῦσαν ἴασιν, ἢ ὡς ὑποκίνησιν τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος. Μόνον ἐχθρὸς τῆς Ἑλλάδος θὰ ἴδῃ μετ' εὐχαριστήσεως τὴν παῦσιν τῆς βασιλείας πρὸς ἡ ἢ Ἑλλάς κραταιωθῇ ἀρκετὰ ὥστε νάψηφῃ τὰς γνώμας τῆς Εὐρώπης. Ἀκριβῶς διότι ὁ κ. Δρακούλης εἶνε δημοκρατικὸς καὶ σοσιαλιστὴς διὰ τοῦτο εἶνε ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς βασιλείας ἐπὶ τοῦ παρόντος. Οἱ σοσιαλισταί, ὡς πεφωτισμένοι, ἤκιστα φροντίζουν περὶ τῆς βασιλείας, ἀλλὰ καταγίνονται εἰς ἀφύπνισιν καὶ ἀνύψωσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Εἰς τὸ ἔργον μας τοῦτο ὁ βασιλεὺς δὲν μᾶς ἐμποδίζει ποσῶς. Τὸ νὰ λέγεται ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶνε ὁ αἴτιος τῆς κακοδαιμονίας τοῦ ἔθνους εἶνε ὡς νὰ λέγεται ὅτι ἡ κεφαλαιοκρατία εἶνε ἡ ἀθῶα περιστερά!

ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΟΥ.

(συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 13).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Οἱ ὑποστηρικταὶ τοῦ συστήματος.

Βάσις τῆς κεφαλαιοκρατίας. — Πῶς δύναται ἔσταν τὸ ἔδαφος νὰ γίνῃ δημόσιον. — Σχέσεις μεταξὺ Κράτους καὶ Κοινωνίας. — Ἡ πτωχεία θὰ καταργηθῇ ἢ μὴ πῶς ἢ κεφαλαιοκρατία. — Ἀδελφοὶ φρονεῖν ἀδελφοὺς χάριν τοῦ κοινοῦ τυράννου. — Ὁ στυγισμὸς τῶν κεφαλαιούχων. — Ἡ διαίρεσις τῶν ἐργατῶν.

Πηγὴ τοῦ κεφαλαίου εἶνε ἡ ἐκμετάλλεσις. Ἄμα ἡ ἐκμετάλλεσις λείψῃ τὸ κεφάλαιον δὲν θὰ περιορίζεται εἰς ὀλίγας χεῖρας, οὔτε θὰ δύναται νὰ γίνῃ ὄργανον ἀφαιμάξεως τοῦ πλοῦτου ἀπὸ τοὺς παράγοντας αὐτόν, ἀλλὰ θὰ κυκλοφορῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὅπως τὸ αἷμα κυκλοφορεῖ ἐν σώματι ὑγιεῖ. Ὅλα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας θὰ εἶνε ἐν εὐεξίᾳ. Τὸ κεφάλαιον δὲν θὰ εἶνε τύραννος τῶν ἐργατῶν, ἀλλὰ θεράπιον αὐτῶν. Ἐν μᾶ λέξει, θὰ καταργηθῇ ἡ κεφαλαιοκρατία, διότι αὕτη εἶνε ἀδύνατος ὅταν λείψουν αἱ ἰδιωτικαὶ συγκεντρώσεις τοῦ πλοῦτου, καὶ ἡ ἀκτημοσύνη τῶν ἐργατῶν. Ἐπ' αὐτῶν τῶν δύο στοιχείων βασιζέται ἡ κεφαλαιοκρατία: ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν συγκεντρώσεων τοῦ πλοῦτου καὶ ἐπὶ τῆς ἀκτημοσύνης τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἐργάται, ἀκτῆμονες ὄντες, δέχονται τοὺς ὄρους τῶν κεφαλαιούχων εἰς οὓς ἐπιτρέπεται νὰ συγκεντρῶνουν ἰδιωτικὸν πλοῦτον. Ὅ,τι κυρίως ἀπαιτεῖται πρὸς κατάργησιν τῆς κεφαλαιοκρατίας εἶνε νὰ γίνῃ ἅπαν τὸ ἔδαφος κτῆμα τῶν ἐργατῶν. Τότε ἕκαστος ἐργάτης θὰ εἶνε κτηματίας καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἔχῃ ἐξασφαλισμένον τὸ προῖδον τῆς ἐργασίας του, διότι θὰ εἶνε εἰς θέσιν ν' ἀπορρίπτῃ τοὺς ὄρους τοῦ κεφαλαιούχου. Τὸ ἔδαφος δύναται νὰ γίνῃ κτῆμα τῶν ἐργατῶν διὰ τῆς ἐπομένης μεθόδου: Νὰ δημιουργηθῇ εἰς ἀντίπαλος τῶν κεφαλαιούχων καὶ τῶν γαιοκτημόνων, ὅστις νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἐργάτας: «Ἐδῶ εἶνε τὸ ἔδαφός μου, αἱ μηχαναὶ μου καὶ τὰ ἐργοστάσιά μου ἐπὶ τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ ἐργασθῆτε πρὸς παραγωγὴν πλοῦτου. Ὁ πλοῦτος τὸν ὅποιον θὰ παραγάγετε θὰ εἶνε ἀποκλειστικῶς ἰδικός σας καὶ δὲν θὰ χρησιμεύῃ εἰμὴ διὰ τὰς χρεῖας σας, διότι κατ' οὐσίαν καὶ τὸ ἔδαφος καὶ αἱ μηχαναὶ καὶ τὰ ἐργοστάσια εἶναι ἰδικά σας. Τίνος ἄλλου δύνανται νὰ εἶνε; Ἐγὼ εἶμαι τὸ Κράτος καὶ Κράτος εἶσθε Σεῖς. Δὲν εἶμαι ἄτομον· εἶμαι Σύνολον. Ὁ μόνος μου πόθος εἶνε νὰ ἐξασφαλισθῶσιν εἰς Σᾶς τὰ μέσα ἀνέτου καὶ ἀνθρωπίνου βίου ἅπαξ διὰ παντός. Ὁ πόθος μου δὲν εἶνε τὸ ἀτομικὸν κέρδος, ὅπως αὐτῶν τῶν ἀτόμων κεφαλαιούχων καὶ γαιοκτημόνων, οἵτινες σᾶς λέγουν νὰ κρατήσετε τὴν μικροτέραν μερίδα καὶ νὰ τὴν διανεμηθῆτε ὅπως ὅπως. Ἐγὼ ἐνθῶ νὰ σᾶς ἐξασφαλίσω ὀλόκληρον τὸν πλοῦτον ὃν θὰ παράγετε, καὶ νὰ φρουρῶ τὸ ἔδαφος, τὰς

μηχανάς και τὰ ἐργαστάσια, πράγματα ἄτινα ὄλα εἶνε ἰδιοκτησία ὄλων σας». Τοιούτου ἀντιπάλου παρουσιαζομένου πάντες οἱ ἀτομικοὶ κεφαλαιοῦχοι θὰ ἐξαφανισθοῦν ἐν ῥιπῇ οφθαλμοῦ, διότι οἱ ἐργάται δὲν θὰ εἶνε πλέον εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν, δηλαδή εἰς τὴν θυσίαν τῶν τριῶν τετάρτων, χάριν ἐπιτεύξεως τοῦ ἐνὸς τετάρτου. Δὲν θὰ ἔχουν νὰ θυσιάσουν τίποτε δεχόμενοι τὰς προτάσεις τοῦ Κράτους, ὃ ἔστιν, οργανιζόμενοι εἰς Κράτος. Ὁ ἀντίπαλος οὗτος, λοιπόν, θὰ νικήσῃ και θὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἠττημένοι κεφαλαιοῦχοι ἴσως μεταμορφωθῶσιν εἰς ἐργάτας, ἄλλως βεβαίως θὰ νοσηλευθῶσιν εἰς τι ἄσυλον ὡς πάσχοντες τὰς φρένας. Διότι ποῖος μὲ ὑγιεῖς φρένας δὲν θὰ δεχθῆ νὰ ἐργάζεται ὑπὸ τοιούτους ὄρους οὓς θὰ προσφέρῃ τὸ Κράτος, ὃ ἔστιν, οἱ ὀργανισμένοι ἐργάται; Ἐκαστος τότε θὰ εἶνε ὄχι μόνον εὐπυρος, ἀλλὰ και βέβαιος περὶ ἰσοβίου εὐπορίας ἀρκεῖ (μέχρις ὄριου τινὸς ἡλικίας) νὰ ἐργάζεται πρὸς αὐξῆσιν τοῦ κοινοῦ πλούτου. Θὰ προκύψῃ τοιοῦτος ὀργανισμὸς τῆς Κοινωνίας, ὡστε ἕκαστος θὰ ἐργάζεται μὲν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' οὕτω πράττων θὰ πλουτίζῃ συγχρόνως τὸ σύνολον. Ἐξελισσόμενος ἕκαστος θὰ ἐξέλσῃ ταυτοχρόνως και ὄλους τοὺς ἄλλους. Ἡ πτωχεία, ἐννοεῖται, θὰ λείψῃ ἄμα τῇ πτώσει τῆς κεφαλαιοκρατίας. Τὸ πᾶν ὄμως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ περὶ οὗ ὃ λόγος ἀντιπάλου, ὃ ἔστιν, ἐκ τοῦ συνασπισμοῦ τῶν ἐργατῶν. Τὸ κράτος, ὄπως εἶνε σήμερον κατεσκευασμένον, ὄχι μόνον δὲν εἶνε ἀντίπαλον τῶν κεφαλαιούχων, ἀλλὰ και ὑπηρετεῖ ἀποτελεσματικῶς τὰ συμφέροντα αὐτῶν. Τὸ μέγιστον συμφέρον τῶν κεφαλαιούχων εἶνε νὰ ὑπάρχῃ πτωχεία και ἴδου εἰς ὄλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου αἱ κυβερνήσεις διὰ πᾶν ἄλλο σκέπτονται παρὰ περὶ καταργήσεως τῆς πτωχείας. Πανταχοῦ και βασιλεῖς και πρόεδροι δημοκρατιῶν και ὑπουργοὶ οὐδὲν ἄλλο πράττουσιν εἰμὴ νὰ διακονῶσι τοῖς πλουσίοις. Ἀκόμη και ἡ Ἐκκλησία και αἱ ἱεραὶ σύνοδοι δουλεύουσι τῷ Μαμμωνᾷ. Και οἱ καθηγηταὶ τῶν Πανεπιστημίων πανταχοῦ διδάσκουσιν ὄτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πτωχεία, διότι πληρόνονται¹ διὰ νὰ διδάσκωσιν οὕτω. Ὀλοι οὗτοι, Κυβερνήται, Ἡγεμόνες, Ἱεράρχαι και Καθηγηταὶ (ἐνθυμοῦ αὐτὰ τὰ τέσσαρα Κ, Η, Ι, Κ.) συμμαχοῦντες τοῖς κεφαλαιούχοις διατηροῦσι τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα, και τυφλοῦντες τοὺς πολλοὺς ἐμποδίζουσιν οὕτω αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ συνασπισθῶσι και ἐξεγερθῶσιν. Δι' αὐτὸ ἐμίσησαν μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων λαμβανομένων ἐξ αὐτῶν τῶν ἐργατικῶν τάξεων και τοὺς ὄργάνωσαν στρατιωτικῶς και τοὺς ὄπλισαν και τοὺς κατήρτισαν εἰς στρατόν, χωροφυλακὴν και ἀστυνομίαν,

και τοὺς ἐγύμνασαν εἰς τοιαύτην πειθαρχίαν, ὡστε ἐν ἡ περιπτώσει αἱ ἐργατικαὶ τάξεις ἐξυπνήσωσιν, ἡ ἐνοπλος δύναμις ἐπιπίπτει διὰ πυρὸς και λόγχης. Οὕτως ἀδελφοὶ φρονεῦουν ἀδελφοὺς χάριν τοῦ κοινοῦ τυράννου. Ἄλλ' οἱ τύραννοι οὗτοι δὲν κρίνουσι φρόνιμον νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν βίαν, εἰμὴ ἐν μεγάλῃ ἀνάγκῃ. Τὸ σῦνηθες μέσον ὄπερ μεταχειρίζονται πρὸς διατήρησιν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος εἶνε οἱ γλυκεῖς λόγοι τόσῳ τεχνηέντως διατυπούμενοι, ὡστε αἱ ἐργατικαὶ τάξεις νὰ νομίζωσιν ὄτι πατέρες και προστάται των εἶνε αὐτοὶ οἱ λησταὶ. Ἄλλο μέσον πρὸς διατήρησιν τῆς κεφαλαιοκρατίας εἶνε αἱ διεθνεῖς ἀντιζηλίαι και ἀντιπάθειαι τὰς ὄποιαις οἱ κεφαλαιοῦχοι ἐνθαρρύνουσιν ἵνα ἐμποδίζωσι τὴν ἐνωσιν και τὸν συνασπισμὸν τῶν ἐργατῶν πάσης χώρας. Οἱ κεφαλαιοῦχοι πάσης χώρας εἶνε συνησπισμένοι κατὰ τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἐργάται τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων εἶνε διηρημένοι. Ἄλλο μέσον πρὸς διατήρησιν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος εἶνε ἡ «φιλανθρωπία» ἡν οἱ κεφαλαιοῦχοι ἐφεῦρον πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς δικαιοσύνης. Διὰ τῶν δολίων μέσων τούτων οἱ ἐργάται διατηροῦνται εἰς τὸ σκότος και δὲν συνασπίζονται ἵνα δημιουργήσωσι τὸ νέον ἐξ αὐτῶν Κράτος, τὸ ὄποιον εἶνε τὸ μόνον ἱκανὸν και τὸ μόνον προωρισμένον νὰ καταστρέψῃ τὴν κεφαλαιοκρατίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Δουλεία.

Τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα εἶνε δόλος. — Δι' ὕλικῆς βίας τὸ πάλαι, διὰ δόλου τὴν σήμερον. — Κατὰ πόσον εἶνε ἐλεύθερος ὁ ἐργάτης. — «Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ και τὸ πλήρωμα αὐτῆς». — Ποῖος εἶνε ὁ Κύριος. — Διαφορὰ μεταξὺ γεωργοῦ και βιομηχανικοῦ ἐργάτου. — Δύο εἰδῶν ἄεργοι. — Τρίωρος ἐργασία ἀρκεῖ.

Ἡ ληστεία τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἐκ μέρους τῶν κεφαλαιούχων δὲν διαπράττεται ἀναφανδὸν και δι' ὕλικῆς βίας, διότι ἡ ὕλικῆ βία θὰ ἐπέσπευδε τὴν ἐξέγερσιν. Ἐντεῦθεν ἡ μέθοδος τῶν κεφαλαιούχων εἶνε ὁ δόλος, μόνον δὲ ἐν ἐκτάκτοις περιστάσεσι γίνεται χρῆσις τῆς βίας. Τοὺς νόμους τοῦ κράτους κατασκευάζουν πρὸς τὸ συμφέρον των και ληστεύουν τοὺς ἐργάτας, συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους. Τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου και ἡ βουλευτικὴ ἀντιπροσωπεία εἶνε δόλος, δι' οὗ ὁ λαὸς πείθεται ὄτι οἱ νόμοι πηγάζουν ἐκ τῆς θελήσεώς του. Ἡ μέθοδος τοῦ δόλου εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ μέθοδος τῆς ὕλικῆς βίας ἦτο χαρακτηριστικὸν τῆς ἀρχαιότητος. Τότε ὁ κάτοχος δούλων ἐλάμβανε παρ' αὐτῶν ὄλόκληρον τὸ προῖον τῆς ἐργασίας των και ἐπέστρεφεν εἰς αὐτοὺς μέρος, ὑπὸ τὴν μορφήν τροφῆς, ἐνδυμασίας και κατοικίας. Σήμερον ὁ κεφαλαιοῦχος λαμβάνει παρὰ τῶν ἐργατῶν ὄλόκληρον τὸ προῖον τῆς ἐργασίας των και ἐπιστρέφει εἰς αὐτοὺς ἐλάχιστον μέρος ὑπὸ τὴν μορφήν μισθοῦ μὴ ἀρκούντος πρὸς

¹ Ἴδε προηγούμενον κεφάλαιον περὶ λαφύρων.

τροφὴν, ἐνδυμασίαν καὶ κατοικίαν. Ἡ διαφορὰ μεταξύ τοῦ ἀρχαίου συστήματος καὶ τοῦ σημερινοῦ εἶνε ὅτι ὁ μὲν δούλος ὤφειλε νὰ ὑπακούσῃ καὶ νὰ δεχθῆ ὅ,τι τοῦ ἐδίδετο, ἄλλως ἐτιμωρεῖτο, ὁ δὲ σημερινὸς ἐργάτης κάμνει δῆθεν συμφωνίαν καὶ δέχεται ἐξ ἰδίας «ἐλευθέρας» θελήσεως ὅ,τι τοῦ δίδεται. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη σπουδαία διαφορὰ. Ὁ δούλος τὸ πάλαι εἶχεν ἐξισφαλισμένην τὴν τροφήν, τὴν κατοικίαν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν του, ἐνῶ ὁ ἐργάτης τῆς σήμερον δὲν εἶνε βέβαιος περὶ τῆς αὔριον. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν δύναται νὰ χάσῃ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ μείνῃ ἄεργος, καθὼς καὶ ὑπάρχουν χιλιάδες μὴ εὐρίσκοντες ἐργασίαν καὶ πάσχοντες τὰ πάνδεινα. Ὁ ἐργάτης τῆς σήμερον ἀποκαλεῖται ἐλεύθερος καὶ πρῶτον εἶνε ἐλεύθερος . . . ἢ νὰ δεχθῆ ὅ,τι τοῦ δίδουν ἢ τίποτε. Ἐδῶ πάλιν φαίνεται ὁ δόλος τῶν κεφαλαιούχων, διότι ἡ συμφωνία τὴν ὁποίαν προτείνουν εἶνε συμφωνία μεταξύ λύκου καὶ προβάτου, ἢ μεταξύ ἀλώπεκος καὶ ὄρνιθου. Συμφωνία ἐν ἧ κρύπτεται δόλος δὲν εἶνε ἐλευθέρα συμφωνία. Συμφωνία γινόμενη ἐξ ἀνάγκης δὲν εἶνε ἐλευθέρα συμφωνία. Κατὰ συνέπειαν ἡ κατάστασις τῶν σημερινῶν ἐργατῶν εἶνε χειρότερα τῆς τῶν ἀρχαίων δούλων. Ἡ κατάστασις τῶν σημερινῶν ἐργατῶν δὲν εἶνε ἐλευθερία, ἀλλὰ μισθοδολεία καὶ χαρακτηριστικὸν αὐτῆς ὁ δόλος.

Εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν εὐρίσκονται καὶ οἱ γεωργοὶ τοὺς ὁποίους ἔχει δεμένους χεῖρας καὶ πόδας ὁ γαιοκτήμων. Αἱ μεταξύ γεωργοῦ καὶ γαιοκτήμονος σχέσεις ἔχουσι διαφόρους ποικιλίας, ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν τῶν διαφόρων χωρῶν, ἀλλὰ πανταχοῦ ἡ οὐσία εἶνε ἡ αὐτή, ὅτι ὁ γαιοκτήμων ἀναγκάζει τὸν γεωργὸν νὰ δέχεται τὰ μόλις πρὸς ἀθλίαν καὶ ἀβέβαιον ὑπαρξίν ἀρκοῦντα, ἐνῶ εἰς τὸν γεωργὸν ἀνήκει ὀλόκληρον τὸ προϊόν ὁ δὲ γαιοκτήμων εἰς οὐδὲν ἀπολύτως δικαιούται, διότι οὐδεμίαν ἐργασίαν καταβάλλει. Τὸ ἔδαφος δὲν ἀνήκει εἰς ἄτομα ἢ οἰκογενείας, ἀλλ' ἀνήκει εἰς ὄλους.

«Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς»

Κύριος εἶνε τὸ σύνολον.

Ἡ διαφορὰ μεταξύ τῆς γεωργικῆς καταστάσεως καὶ τῆς βιομηχανικῆς εἶνε ὅτι ὁ μὲν γεωργὸς γνωρίζει πόσον ἀκριβῶς καιρὸν θὰ ἐργασθῆ διὰ λογαριασμόν του καὶ πόσον διὰ λογαριασμόν τοῦ κυρίου, ὁ δὲ ἐργάτης τῶν πόλεων ἀγνοεῖ πόσον ἐργασίαν χαρίζει εἰς τὸν κεφαλαιούχον. Γενικῶς εἰπεῖν, ὁ ἐργάτης τῶν πόλεων διὰ λογαριασμόν του μὲν ἐργάζεται δύο ἢ τρεῖς ὥρας τὴν ἡμέραν, τὰς δὲ ὑπολοίπους ἐπὶ ἢ ὀκτὼ ἐργάζεται ἀντὶ ἄλλου τινὸς προσώπου, εἴτε γνωστοῦ, εἴτε ἀγνωστοῦ, ἀλλὰ πάντοτε μὴ ἐργάτου,¹ μὴ παραγωγέως, ζῶντος δὲ ἐκ

τῆς ἐργασίας τῶν ἐπὶ ἢ ὀκτὼ ὥρων τοῦ ἐργάτου, τουτέστιν ἀναπαυομένου χωρὶς νὰ ἐργάζεται. Ὁ ἐργάτης συναινεῖ νὰ ἐργάζεται αὐτὸς τὰς ἐπὶ ἢ ὀκτὼ ὥρας χάριν τοῦ ἀναπαυομένου, διὰ νὰ τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἐργάζεται τὰς δύο ἢ τρεῖς χάριν ἑαυτοῦ. Ὡστε ἐργάζεται ἐν ὅλῳ δέκα ὥρας κατ' ἐλάχιστον ὄρον καὶ ἐπομένως δὲν ἀναπαύεται οὔτε μίαν στιγμήν. Ὁ ἐργάτης ἠδύνατο νὰ ἐργάζεται τέσσαρας μόνον ὥρας καὶ αἱ ὑπόλοιποι ἐξ νὰ διανεμηθῶσιν εἰς δύο εἰδῶν ἀέργους, τοὺς μὴ εὐρίσκοντας ἐργασίαν καὶ τοὺς ἐκμεταλλεομένους τὴν ἐργασίαν. Τότε ὄλοι θὰ ἐργάζοντο ἀπὸ τέσσαρας ὥρας τὴν ἡμέραν ἕκαστος. Ἡ πρόδοσις τοῦ πολιτισμοῦ ἐπρεπε νὰ ἐλαττώνη τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας, διότι ἡ ἐργασία μὲ τὰς ἐφευρέσεις καὶ μὲ τὴν τελειοποίησιν τῶν μηχανῶν εἶνε παραγωγικωτέρα. Αἱ μηχαναὶ ἐτελειοποιήθησαν μεγάλως μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἀντὶ νὰ ἐλαττωθῶσι σημαντικῶς αἱ ὥραι τῆς ἐργασίας ἠΰξησεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀέργων. Ἐνεκα τῶν τελειότερων μηχανῶν, μὴ ἀπαιτουμένης τόσης ἐργασίας ὅση ἀπαιτεῖτο ἄλλοτε, πολλοὶ ἐργάται ἀπολύονται εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον αὐτοὶ ἐν δικαίωμάτι θὰ ἐλάμβανον ἐκ τῆς τετραώρου ἐργασίας των, τὸ ἀπολαμβάνουν οἱ κάτοχοι τῶν μηχανῶν ἐκβιάζοντες αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων δέκα καὶ δώδεκα ὥρας τὴν ἡμέραν. Ὡστε αἱ μηχαναὶ καὶ ἡ πρόδοσις ἀπέβησαν εἰς ζημίαν τῶν ἐργατῶν, καὶ θὰ ἀποβαίνωσιν πρὸς ζημίαν των ἐν ὅσῳ αἱ μηχαναὶ δὲν γίνονται κτῆμα των. Ἀμα οἱ ἐργάται καταλάβωσι τὴν κυριότητα τῶν μηχανῶν καὶ τῶν ἐργαστασιῶν ἢ ἡμερησίου ἐργασίας θὰ ἐλαττωθῆ καθόσον ὁ πολιτισμὸς προβαίνει καὶ βαιθημδὸν θὰ ἔλθῃ ἐποχὴ καθ' ἣν δίωρος ἢ τριώρος ἐργασία, καθ' ἑκάστην, θὰ εἶνε ἀρκετὴ ὅπως ὄλοι ζῶσιν ἐν ἀφθονίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ F'.

Αἱ χρεῖαι τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μὴν σκέψις τοῦ κεφαλαιούχου. — Ἀντὶ τὰ κεφάλαια νὰ ὑπηρετῶσι τὰς χρεῖας τοῦ ἀνθρώπου, αἱ χρεῖαι τοῦ ἀνθρώπου ὑπηρετοῦσι τὰ κεφάλαια. — Τὸ νέον Κράτος θὰ καταργήσῃ τοὺς μισθοὺς. — Ἡ δραχμὴ τοῦ κεφαλαιούχου εἶνε μεγαλητέρα τῆς δραχμῆς τοῦ ἐργάτου.

Πᾶν ὅ,τι λειτουργεῖ σήμερον δὲν λειτουργεῖ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀνθρωπίνων χρεῶν, ἀλλὰ πρὸς πραγματοποίησιν κέρδους. Διὰ τὸ κεφαλαιούχος φέρει μηχανήν; Διὰ νὰ καρδίση. Διὰ τὸ κατασκευάζει σιδηρόδρομον; Ὅχι βέβαια ἀπὸ ἐπιθυμίαν νὰ εὐκολύνῃ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ δημοσίου. Δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ ἐλατήριόν του. Ἡ μὴν του σκέψις εἶνε τὸ κέρδος. Τὰ πάντα ἐκ τῆς τοιαύτης σκέψεως οργανίζονται. Οὐδὲν οργανίζεται ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα θεραπεύωνται αἱ χρεῖαι τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τὸ; Διότι δὲν παρουσιάσθη ἀκόμη τὸ Κράτος τὸ ὀπάτην θὰ

¹ Ἡ ἐργάτου μὴ εὐρίσκοντος ἐργασίαν.

ὀργανώση τὰ πάντα μόνον καὶ μόνον χάριν τῶν ἀνθρωπίνων χρειῶν. Οἱ κεφαλαιοῦχοι σκεπτόμενοι ἀποκλειστικῶς περὶ κέρδους, ἀδιαφοροῦσιν ἂν αἱ χρεῖαι τοῦ ἀνθρώπου μένωσιν ἀθεράπευτοι. Ὀλόκληρον τὸ σύστημα τῆς κοινωνίας λειτουργεῖ μόνον καὶ μόνον ὅπως κερδίζουν οἱ κεφαλαιοῦχοι, ἐνῶ ὁ μόνος λόγος κοινωνικῆς ὑπάρξεως εἶνε ἡ ἱκανοποίησις τῶν ἀναγκῶν εἰς ἃς ἡ φύσις ὑπέβαλε τὸν ἀνθρώπον. Ἄντι τὰ κεφάλαια νὰ ὑπηρετῶσι τὰς ἀνθρωπίνους χρεῖας, αἱ ἀνθρώπινα χρεῖαι ὑπηρετοῦσι τὰ κεφάλαια. Ἐχεις ἀνάγκην νὰ ἐνδυθῆς, παραδείγματος χάριν. Ἀμέσως αὐτῇ σου ἡ χρεῖα λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ κεφαλαιούχου ἵνα ἐξ ἀφορητῆς αὐτῆς αὐξήσῃ τὸ ἐν τῇ κατοχῇ του κεφάλαιον. Ἐχεις ἀνάγκην νὰ ταξειδεύσῃς. Ἀμέσως ὁ κεφαλαιούχος ἐπωφελεῖται τῆς εὐκαιρίας. Καὶ οὕτω καθέξῃς. Τὸ ἐξ ἐργατῶν ὀργανισμένον Κράτος ὅμως δὲν θὰ ἐλάμβανεν ἀφορητὴν ἀπὸ τὰς χρεῖας μας ἵνα αὐξήσῃ τὰ ἐν τῇ κατοχῇ του κεφάλαια. Ἐχεις ἀνάγκην ἐνδυμασίας καὶ εἶσαι ἐργάτης; Ἀμέσως τὸ Κράτος θὰ σοῦ προμηθεύσῃ τὰ φορέματα ἅτινα θὰ διατάξῃς, διότι ὅταν εἶσαι ἐργάτης τ' ἀναγκαῖα φορέματα εἶνε ἰδιοκτησία σου. Ἐχεις ἀνάγκην νὰ ταξειδεύσῃς; Τὸ Κράτος θὰ κατασκευάσῃ τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας μόνον καὶ μόνον διότι ἔχεις τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ εἶσαι ἐργάτης. Τὸ νὰ εἶσαι ἐργάτης ἀρκεῖ. Τὸ νὰ εἶσαι ἐργάτης σημαίνει νὰ ἔχῃς ὅ,τι σοῦ χρειάζεται. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ θὰ ὀργανισθῇ τὸ Κράτος ὅπερ θ' ἀντικαταστήσῃ τὸ σημερινὸν σύστημα τῶν μισθῶν. Τὸ νέον Κράτος δὲν θ' ἀναγνωρίζῃ τοὺς μισθοὺς. Τί εἶνε οἱ μισθοί; Ἐλάχιστον μέρος τοῦ παραγομένου πλούτου διανεμόμενον εἰς τοὺς παραγωγεῖς τοῦ πλούτου εἰς χρήματα. Τὸ χρῆμα εἶνε ἀπλοῦν σύμβολον καὶ ἡ ἀξία του ἐκπίπτει μὲ τὴν πρόδον τοῦ χρόνου, ἐνῶ ὁ πλοῦτος αὐξάνει. Οὕτω δίδεται εἰς τοὺς ἐργάτας τὸ ὑποτιμώμενον σύμβολον καὶ μένει εἰς τοὺς κεφαλαιούχους ὁ πολλαπλασιαζόμενος πλοῦτος. Τὸ χρῆμα ὑποτιμᾶται διότι ἡ ποσότης του αὐξάνει. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ τριακόσια ἔτη ἡ ἀφθονία τοῦ χρήματος εἶνε μεγάλη καὶ μὲ ὅλα ταῦτα οἱ μισθοὶ τῶν ἐργατῶν μένουσιν ὄχι μόνον ὅπως ἦσαν πρὸ τριακοσίων ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τοῦ συναγωνισμοῦ ἠλαττώθησαν. Διὰ νὰ ἀγοράσῃ ὁ ἐργάτης τὰ χρειώδη τοῦ βίου σήμερον πρέπει νὰ ἔχῃ ἑκατοντάκις μεγαλιέτερον μισθὸν ἕνεκα τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ χρήματος. Ἀλλὰ τὸν κεφαλαιούχον δὲν τὸν μέλει ἂν τὸ χρῆμα ἐξέλεσεν, διότι ὅσον καὶ ἀπαιτεῖται πρὸς ἀγορὰν τῶν χρειωδῶν τοῦ βίου ἔχει καὶ δίδει. Ἐχει, διότι δύναται νὰ μετατρέπῃ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐργατῶν εἰς χρήματα. Δύναται διότι οἱ ἐργάται δὲν ἠννόησαν ἀκόμη ὅτι εἶνε εἰς τὸ χέρι των νὰ μετατρέψουν τὴν ἐργασίαν των εἰς πλοῦτον καὶ νὰ ζήσουν ἀνεξάρτητοι χρημάτων καὶ κεφαλαίων. Πρὸς τοῦ-

τοῖς ὁ ἐργάτης σήμερον λαμβάνει ὅλα τὰ χειρότερα καὶ νοθευμένα εἶδη, ἐνῶ ὁ κεφαλαιούχος λαμβάνει ὅλα τὰ καλλήτερα καὶ τὰ γνησιότερα. Ὁ ἐργάτης εἶνε ἠναγκασμένος ν' ἀγοράσῃ τὰ εὐθηνὰ πάντοτε καὶ τοῦτο εἶνε ὄχι μόνον καταστροφή τῆς ὑγείας του, ἀλλὰ καὶ μεγαλιέτερον ἔξοδον, διότι ὁ ἀγοράζων χονδρικῶς καὶ καλλῆς ποιότητος πράγματα οἰκονομεῖ τὸ ἥμισυ. Ὡστε ἡ δραχμὴ τοῦ πλοσίου φέρει εἰς αὐτὸν περισσότερα πράγματα παρ' ὅσα φέρει ἡ δραχμὴ εἰς τὸν ἐργάτην. Ἐν γένει, λοιπόν, τὸ σημερινὸν σύστημα ἐκ παντὸς τρόπου ὠφελεῖ τὸν κεφαλαιούχον καὶ ἐξολοθρεύει ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς τὸν ἐργάτην.

Τὸ μόνον δὲ φάρμακον εἶνε ἡ κατάργησις τοῦ συστήματος, περιερχομένων ὅλων τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς συγκοινωνίας εἰς τὴν κυριότητα τῶν ἐργατῶν ὀργανισμένων εἰς Κράτος ἀπὸ τὸ ὅποιον ν' ἀποκλεισθῇ πᾶς κεφαλαιούχος (δηλαδὴ πᾶς μὴ ἐργάτης). Τότε ὁ ἐργάτης θὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν εἰς πλοῦτον ἀκριβῶς ὅσον παρέχει αὐτῇ εἰς ἐργασίαν. Καὶ αὐτὸς ὁ νόμος θὰ εἶνε ἐξησφαλισμένος ἐφ' ὄρου ζωῆς. Ἡ ἀπολαυὴ θὰ εἶνε ἴση πρὸς τὴν παροχὴν ἐνῶ σήμερον ἡ ἀπολαυὴ εἶνε τὸ ἐν ἑκατοστὸν τῆς παροχῆς. Ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ αὐστηρὸν ἰσοζύγιον μεταξὺ παροχῆς καὶ ἀπολαυῆς. Ὁ ἐργάτης ἔχει ὄχι δικαίωμα, ἀλλὰ καθήκον νὰ ζητῇ τόσην ἀπολαυὴν ὅση εἶνε ἡ πρὸς τὴν κοινωνίαν παροχὴ του. Δεχόμενος ὀλιγώτερον ἐγκληματεῖ κατὰ τῆς ἰσορροπίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ αὐστηροῦ ἰσοζυγίου μεταξὺ ἀπολαυῆς καὶ παροχῆς εἶνε θεμελιώδης νόμος τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ ἐπ' αὐτῆς θὰ βασισθῇ τὸ νέον Κράτος. Ἐκαστος θὰ εἶνε βέβαιος ὅτι ἡ ἐργασία τὴν ὅποιαν ἐξετέλεσε θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτὸν ἐν μορφῇ πλούτου. Σήμερον ἡ ἐργασία ἦν τις ἐκτελεῖ μεταβαίνει εἰς ἄλλον ἐν μορφῇ πλούτου.

Ἐν τῇ δευτέρῃ σελίδι ἐκτίθενται τὰ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ διευθυντοῦ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ἐν Βόλῳ. Εἰς ταῦτα προσθετέον καὶ τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα, ἐπιδοθέν αὐτῷ καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο εἰς τὸν ἐξώστην τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου, ἵνα ἀγορεύσῃ ἐνώπιον δεκακισχιλίων ἀκροατῶν.

«Γηθοσύνως χαιρετίζομεν ἀφιξιν ὑμῶν ἐν τῇ γῶρᾳ τοῦ Βελαστινῆ, τῆς ὁποίας γεωργικοὶ πληθυσμοὶ στενάζουσιν ὑπὸ ἀφθρητον δουλείαν ἣν ἀπεργάζεται μεγάλη ἰδιοκτησία. Ἀνάπτυξις παραγωγῆς ὡς καὶ πᾶσα πρόοδος παρακωλύεται. Πρὸς ἀπόσειν τυραννίας σύσσωμος Θεσσαλικὸς λαὸς ἐν ἐξυγέρσει διατελῶν ζητεῖ ἀποκατάστασιν δι' ἀπαλλοτριώσεως τοιφιλικίων λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης. Ἐξ ὀνόματος οὕτωςι πασχόντων ἐργατῶν παρακαλῶ ὑμᾶς τὸν ἐνθερμότερον συνήγορον αὐτῶν ὅπως καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ περιστάσει εὐαρεστούμενος συνηγορήσῃτε ὑπὲρ ἀγῶνος ὁμιλῶν ἐν τῷ συγκροτούμένῳ αὐτόθι συλλαλητηρίῳ. Μετὰ τῆς εὐγνωμοσύνης γεωργικοῦ Θεσσαλικοῦ λαοῦ. Πρόεδρος Γεωργικοῦ Συνδέσμου Καρδίτσας Δ. Μπούσδρας.»

Εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Μαρτίου θὰ ἐκτεθῶσι τὰ τῆς ἐπανόδου τοῦ κ. Δρακούλη ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Βόλον, καὶ ὁ ἀναγνώστης θὰ κρίνῃ περὶ τῆς σημασίας τῶν πάνδημων τούτων ἐκδηλώσεων, ἕως οἱ πλεῖστοι τῶν ἀθηναίων ἐφημεριδογράφων ἀντιπαρήλθον ὡς ἀναξίας τῶν ἀγῶν καὶ τιμιωτάτων στηλῶν των.

Η ΕΝΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.

[Συνεχίζομεν ἔδω ἐκ τῆς σελίδος 16 τὴν ἐκθεσὶν τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ «Σάλπιγξ» περὶ τῶν διαμειφθέντων μεταξὺ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑνώσεως τῶν Δημοδιδασκάλων καὶ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ]:

«Εἰς προηγούμενον φύλλον, γράφει ἡ «Σάλπιγξ», ἀφηγήθημεν τὰ τῆς μετὰ τοῦ κ. Δρακούλη συνομιλίας ἡμῶν ἐπὶ τε τῶν πραγμάτων τῆς Ἑνώσεως, ὡς καὶ ἐπὶ ἄλλων γενικωτέρας ἀπόψεως θεμάτων, ὧν τὴν ἀφήγησιν ἐξακολουθοῦμεν σήμερον.

Ἡ κυρία Δρακούλη, ἀφοῦ ἐπισταμένως ἤκουσεν ὅσα προχθὲς ἀφηγήθημεν, ἠθέλησε γὰρ μάθῃ περὶ τῆς θέσεως τῶν διδασκαλισσῶν ἐν Ἑλλάδι, μορφώσεως τούτων, ὡς καὶ κοινωνικῆς αὐτῶν ἀνατροφῆς καὶ κατὰ πόσον αὐταὶ δύναται νὰ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας. Τὸ Συμβούλιον, ἀφηγουμένου τοῦ κ. Δέπου, Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἑνώσεως, ἀνέπτυξε τῇ κυρίᾳ Δρακούλῃ τὰ περὶ τῶν διδασκαλισσῶν ἐν Ἑλλάδι, ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ. Εἶπεν, ὅτι αἱ διδασκάλισσαι ἔχουσιν ἀρίστην καὶ ἐπιμελημένην μόρφωσιν, ἀνατροφὴν οἰκογενειακὴν ἀρίστην, καὶ ὅτι πᾶσαι σχεδὸν ἀισθάνονται τὸ βαρὺ καὶ ἐπιμοχθὸν ἔργον, ὅπερ ἀνέλαβον νὰ φέρωσιν εἰς πέρας· καταβάλλουσι δὲ πρὸς τοῦτο ἀγῶνας πολλοὺς κατὰ ἐρριζωμένων προλήψεων καὶ κατὰ δεισιδαιμονιῶν ἐν ταῖς κώμαις καὶ χωρίοις καὶ ὅτι πολλάκις κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους, οὗς καταβάλλουσι, παρεξηγοῦνται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τινὲς τούτων ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείπωσιν τὴν θέσιν αὐτῶν. Οὐχ ἦττον ὁμοῦς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας ἐκτιμᾷ δεόντως τὴν ἐργασίαν τῶν διδασκαλισσῶν καὶ, τούτου ἕνεκα, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ἡ ἐκπαίδευσις τῆς θηλείας νεότητος ἠδύνηθη. Εἰς ἐρώτησιν δὲ τῆς κυρίας Δρακούλη, ἐκ ποίας κοινωνικῆς τάξεως προέρχονται αἱ διδασκάλισσαι ἐν Ἑλλάδι, τὸ Συμβούλιον ἀπήντησεν, ὅτι καίτοι ἐν Ἑλλάδι δὲν ὑπάρχουσι διακεκριμέναι τάξεις, οὐχ ἦττον ὁμοῦς αἱ διδασκάλισσαι προέρχονται ἐξ ὅλων μὲν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἀσχοῦσιν ὁμοῦς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νεάνιδες, αἵτινες δὲν ἀνήκουσιν εἰς πλουτοκρατικὰς τάξεις.

Ἡ κυρία Δρακούλη ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τούτων ἀφηγήθη, ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ θέσις τῆς διδασκαλίας κατέχει περιφανῆ θέσιν ἐν τῇ δημοσίᾳ συνειδήσει καὶ δὲν παρερχεται χρόνος, ὥστε ἡ θέσις τῶν διδασκαλισσῶν νὰ μὴ ἀποκτᾷ ὑπεροχωτέραν θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ· εἰς τοῦτο — λέγει — συμβάλλουσι πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι λόγοι, ἀλλὰ καὶ διότι εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἀξίωμα τὸ θεωροῦσιν ὡς τιμὴν τῶν νὰ κατέλθωσι (κάλλιον θὰ ἦτο νὰ ἐλέγομεν νὰ ἀνέλθωσιν) αἱ μᾶλλον διακεκριμέναι τάξεις τῆς Ἀγγλικῆς κοινωνίας, αἱ διακρινόμεναι καὶ ἐπὶ πλούτῳ καὶ ὑπερόχῳ μορφώσεσι. Πλὴν δὲ τούτων καὶ Σύλλογοι μεγάλην ἠθικὴν ἐπιρροὴν ἀσχοῦντες καὶ ἀποτελούμενοι ἀπὸ ὅ,τι ἐπιλεκτὸν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Ἀγγλικὴ Ἀριστοκρατία τῶν κυριῶν καθημερινῶς καταγίνονται, ὅπως ἐξυμῶσιν τὴν θέσιν τῆς διδασκαλίας ἐν Ἀγγλίᾳ. Εἰς τὰς δημοσίας τελετάς, πανηγύρεις, εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ πανταχοῦ ὅπου κοσμικὴ συνάθροισις ἐξαιρετικὴ συναντᾶται, ἐκ τῶν πρώτων προσκεκλημένων θὰ εἶνε καὶ αἱ διδασκάλισσαι· μετὰ τοῦτο δὲ ὑποδεικνύουσιν, ἐπιβάλλουσι καὶ ἀποδεικνύουσιν τὸ γόητρον τοῦ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος. Ἐγὼ αὐτῇ — προσθέτει ἡ κυρία Δρακούλη — γνωρίζω ἐν Λονδίνῳ 4—5 διευθυντριάς παρθεναγωγείων ἐκ τῶν πρώτων καλουμένας εἰς τὰς ἐορτάς τῶν ἀνακτόρων· καὶ αὐτῇ ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, ἂν συναντήσῃ πού μίαν ἐκ τῶν γνωρίμων αὐτῇ διδασκαλισσῶν, πρώτη αὐτῇ θὰ χαιρετήσῃ ταύτην ἀποδεικνύουσα οὕτω, πόσῃ τιμῇ καὶ ὑπόληψιν δέον πᾶσα κοινωνία νὰ τρέφῃ πρὸς τὰς πνευματικὰς ταύτας μητέρας ἐνὸς ἔθνους, μᾶς φυλῆς ἢ πατρίδος.

Ἐν Ἑλλάδι, ἐξακολουθεῖ ἡ κυρία Δρακούλη, ὅπου

ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις, καὶ ἰδίᾳ τῆς γυναικός, εὗρισκεται εἰς σημεῖον ὀλιβερόν διὰ πλεῖστα τοὺλάχιστον διαμερίσματα τῆς πατρίδος ἡμῶν, ἐπρεπε ἡ θέσις τῆς διδασκαλίας νὰ ἐξυμῶνῃ ἔτι περισσότερο· αἱ εὐγενεῖς καὶ ἀριστοκρατικαὶ Ἑλληνικαὶ τάξεις ἐπρεπε τὴν θέσιν τῆς διδασκαλίας νὰ ἐξυμῶσιν ἐργαζόμεναι πρὸς τοῦτο κατὰ τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ προεκτεθέντα. Πολλὰ δὲ κυρία μὴ ἔχουσαι ἀνάγκην βιοπορισμοῦ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ ἐξαιρετικὴν κοινωνικὴν θέσιν κατέχουσαι, ἐπρεπε νὰ ἐξασκῶσι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἀπὸ μόνης τῆς φιλοδοξίας ὁρμώμεναι, ἵνα παράσχωσι τὸ παράδειγμα τῆς ἐκτιμῆσεως τοῦ ἔργου τοῦ διδασκαλικοῦ εἰς πᾶσας τὰς λοιπὰς κοινωνικὰς τάξεις. Ἡ μόρφωσις τῶν Ἑλληνίδων δέον νὰ ἐπισπενασθῇ· διότι ἀνευ μεμορφωμένης μητρὸς πολλὰ τὰ δεινὰ θὰ προκύπτωσιν ἐν τῇ ὡραίᾳ πατρίδι οὖς. Ἐργάζεται πρὸς ταῦτα — ἐρωτᾷ ἡ κ. Δρακούλη — σύλλογός τις ἢ εταιρία; Τὸ Συμβούλιον μετὰ λύτης παρέσχε τὴν πληροφορίαν ὅτι πλὴν τῆς Ἑνώσεως κανεὶς σύλλογος δὲν ὑπάρχει σκοπῶν τὴν ἐξύμωσιν τῆς θέσεως τῶν διδασκαλισσῶν καὶ ὅτι πᾶν ὅ,τι συντελεῖται κατορθοῦται ἕνεκα τῆς ἐξαιρετικῆς προσπαθείας καὶ τῶν ἀγῶνων, οὗς κατὰ μόναν καταβάλλουσι αἱ διδασκάλισσαι. Τότε ἡ εὐγενεστάτη δεσποινὶς Σάτσερδ ἠρώτησε περὶ τῆς συντάξεως ἣν ἀπολαμβάνουσιν αἱ διδασκάλισσαι καὶ μετὰ πόσον χρόνον δικαιούνται τοιαύτης· ἐπίσης καὶ περὶ τοῦ μισθοῦ ὅστις δίδεται εἰς τὰς διδασκάλισσας.

Εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας τὸ Συμβούλιον ἔδωκε τὰς σχετικὰς πληροφορίας προσθέσαν ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἡ Ἑνωσις, μεταξὺ τῶν πρώτων αὐτῆς αἰτημάτων κατέλεξε καὶ τὴν ἀπονομὴν ἀναλόγου συντάξεως εἰς τὰς διδασκάλισσας μετὰ πάροδον δεκαετίας, ἵνα κατόπιν ἀποχωροῦσαι ἀποκαθίστανται ἔχουσαι καὶ μικρὸν σύνταξιν, προῖόν τῶν κόπων καὶ μόχθων αὐτῶν κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν. Κατόπιν ταύτης, ἐκ μέρους τῆς δεσποινίδος Σάτσερδ προεβλήθη ἡ ἐρώτησις: «συντρέχουν αἱ διδασκάλισσαι τὸ σωματεῖον τῆς Ἑνώσεως δεόντως»;

Εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν τὸ Συμβούλιον ἀπήντησεν ὅτι αἱ διδασκάλισσαι δὲν συντρέχουν τόσον ὅσον ἐπρεπε τὸ σωματεῖον, διότι ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐδόθη εἰσέτι εἰς τὴν γυναῖκα ἡ προσήκουσα θέσις εἰς τὸν δημόσιον βίον καὶ εἰς τοὺς κοινωνικοὺς συνεταιρισμοὺς· εἰς τοῦτο συντελεῖ πρωτίστως ἡ παράδοσις ὡς καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, αἵτινα κατὰ πολὺ ἐπιηρεάζονται ἀπὸ τὴν γειτνιαζούσαν ἀνατολίην, μεθ' ἧς ὁ Ἑλληνισμὸς ἔζησε, ζῆ καὶ τίς οἶδε ἐπὶ πόσον χρόνον θὰ εὗρισκεται ἐν συναφείᾳ. Ἐπειτα αἱ διδασκάλισσαι δὲν μετέχουσιν εἰσέτι ἐναργῶς καὶ διότι δὲν προεβλήθησαν εἰσέτι ἐπὶ τοῦ τάπητος τὰ μεγάλα ζητήματα καὶ προβλήματα τὰ ἀλλαγῶν δίδοντα τὴν ἀφορμὴν εἰς τόσους ἀγῶνας πρὸς ἐπικράτησιν φιλελευθέρων ἰδεῶν.

Βεβαίως, προσθέτει τὸ Συμβούλιον, δὲν θὰ βραδύνη καὶ ἐν Ἑλλάδι νὰ παρατηρηθῇ καὶ ἡ ἀναμινομένη ζωηρὰ κίνησις τοῦ γυναικείου κόσμου, ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ διαδοθῇ ἡ παιδεία, νὰ βελτιωθῇ ἡ ἀνατροφή καὶ νὰ εἰσδύσῃ τὸ νέον, τὸ προοδευτικὸν καὶ καινοτομικὸν βιβλίον ἢ περιοδικόν. Ὄταν αὕτη ἡ ἀνατροφή καὶ παιδεία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπιτευχθῇ τότε καὶ ἐνταῦθα θὰ διακεντηθῇ καὶ τὸ ὡραῖον φύλον εἰς δρᾶσιν πλέον σύμφωνον πρὸς τοὺς χρόνους καθ' οὗς ζῶμεν καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους δέον νὰ εἴμεθα πλέον σύμφωνοι καὶ οἰκεῖοι.

Ἡ κυρία Δρακούλη ἠρώτησεν ἂν ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουν ἐταιρεῖαι προστατευτικαὶ τῶν ζώων καὶ ἂν γίνεται ἡ κατάλληλος διαπαιδαγώγησις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὸ νὰ δεικνύται εὐλαβίης καὶ στοργικῆς πρὸς τὰ ὑπανθρώπινα ὄντα καὶ διότι ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ζώων ἔχοντων ὄντων καὶ διότι ταῦτα δικαιούνται προστασίας ἐκ μέρους ἐκείνων, οὗτινες ἐπλάσθησαν θείᾳ βουλήσει ὑπέρτεροι πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἐμψύχων ὄντων. Τὸ Συμβούλιον, εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην

την, ἀπήντησεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι συνεστήθη ἀπὸ τινῶν ἑτῶν σύλλογος πρὸς προστασίαν τῶν ζώων, ἀλλ' ὅτι ὁ σύλλογος οὗτος, καίτοι ἔδειξε κατ' ἀρχὰς σημεῖα ζωῆς καὶ δράσεως, ἐν τούτοις τῶρα ἀπὸ τινος ἔπαυσε νὰ ἀκούηται· βεβαίως προσθέτει τὸ Συμβούλιον καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γενικὸν ἐλάττωμα τοῦ Ἑλληνος, τὸ ὅποιον καὶ ἐμψύτως καὶ ἐπικτήτως κέκτηται, τοῦ ὅτι δὲν εἶνε ἡσκημένος εἰς τὴν ἰδέαν τῆς συνεταιριστικότητος καὶ κοινωνικότητος ἀνεξαρτήτως τῆς ἀδιαφορίας, ἣτις καταλαμβάνει τοῦτον.

Καὶ ἡ ἀδιαφορία αὕτη παρατηρεῖται μόνον ὅταν πρόκειται περὶ θεραπείας ἰδεῶν κοινοῦ ὀφέλους· δὲν παρατηρεῖται ὅμως οὐδόλως αὕτη προκειμένου περὶ ἀτομικῆς δράσεως, εἰς ἣν ὁ Ἕλληνας, ἴσως ἐκ πολλῶν ἄλλων λαῶν, κέκτηται ὅλους ἑξαιρετικῆς καὶ προνομιοῦχος δύναμιν ἐνεργείας καὶ διὰ τοῦτο — προσθέτει τὸ Συμβούλιον — ἐν Ἑλλάδι παρατηροῦνται δείγματα ὑπερόχου ἀτομικῆς δράσεως, ἧς τὰ ποτελέσματά εἰσι θαυμαστά καὶ παρὰ τοῖς ἕξοις. Εἰς ταῦτα ἐπεμβαίνων ὁ κ. Δρακούλης ἐρωτᾷ:

«— Καὶ τὸ σχολεῖον δὲν καλλιεργεῖ λοιπὸν τὸ ἐνστικτον τοῦτο τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐργασίας καὶ δράσεως; καὶ δὲν κατευθύνεται ἡ διδασκαλία εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιτεύξεως μορφώσεως ψυχῶν καὶ πνευμάτων εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἀλληλεγγύης καὶ κοινωνικότητος;» Εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, τὰς ὁποίας ἐπρόβαλεν ὁ κ. Δρακούλης, τὸ Συμβούλιον ὠμολόγησεν ὅτι τὸ σχολεῖον ὡς λειτουργεῖ ἐν Ἑλλάδι δὲν δύναται νὰ συντελέσῃ τελεσφόρως εἰς τὴν τοιαύτην διαπαιδαγώγησιν τῶν μελλόντων Ἑλλήνων πολιτῶν· αἰτία δὲ τούτου εἶνε πρῶτον μὲν ὅτι ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις δὲν ἔχει εἰς χεῖρας τῆς τὸν προσήκοντα χρόνον οὐδὲ τὰ μέσα ὅπως καλλιεργήσῃ τὰς ἐμψύτους ταύτας ἀρετὰς δεόντως. Ἐπειτα καὶ αὐτὸς ὁ διδασκαλικὸς κόσμος εἰς τὰς προοδευτικὰς ταύτας ἰδέας μόλις τῶρα ἤρχισε νὰ εἰσάγῃται καὶ τὸ πρῶτον βῆμα ἐγένετο διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐνωσεως, ἣτις, πρὸς τοῖς ἄλλοις, σκοπεῖ καὶ τὴν πολιτικὴν ἀνατροφὴν τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο αὕτη ἀγωνίζεται διὰ τοῦ ὄργανου αὐτῆς, διὰ παντὸς μέσου διὰ τὴν ἀφύπνισιν τοῦ κλάδου, παρὰ τὰ καθιερωθέντα ἄτινα ἐπέβαλλον εἰς τὸν διδασκαλικὸν κόσμον ζοὴν ἀνευ δράσεως, εἰς μίαν νέαν ἀναγεννητικὴν καὶ ἀναζωογονητικὴν κίνησιν καὶ ζοὴν κατευθυνομένην κυρίως πρὸς τὰ ἔκτος, πρὸς τὴν κοινωνίαν, πρὸς τὸν λαὸν πρὸς τὸν ἐγκαταλελειμμένον χωρικὸν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Βεβαίως — προσεπιλέγει τὸ Συμβούλιον — οἱ ἀγῶνες τῆς Ἐνωσεως δὲν ἐκαρποφόρησαν εἰσέτι ἐπαρκῶς, ὥστε οὗτοι νὰ γίνωσιν αἰσθητοὶ καὶ ἀντιληπτοί. Τώρα ἡ Ἐνωσις σπείρει οἱ καρποὶ τῆς σπορᾶς ταύτης ἀναμένονται βραδύτερον· διότι δὲν εἶνε δυνατόν παρὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ κυρίως σκοπὸς τῆς Ἐνωσεως, ὅστις εἶνε ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ διαπαιδαγώγησις τῶν μελῶν αὐτῆς. Εἰς τὴν ὁμολογίαν ταύτην τοῦ Συμβουλίου περὶ τῶν ἀγῶνων καὶ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐνωσεως ἐπιδιωκομένων σκοπῶν ἡ κυρία Δρακούλη ὡς καὶ ἡ δεσποινὴ Σάτσερδ λαμβάνουσαι τὸν λόγον, ἀφοῦ ἐξέφρασαν τὴν χαρὰν αὐτῶν διὰ τὰς προόδους τοῦ σωματείου τῆς Ἐνωσεως καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν μετὰ στοργικοῦ βλέμματος πρέπει νὰ στραφῶσι καὶ ἅπασαι αἱ διδασκάλισσαι τῆς Ἑλλάδος ἐνισχύουσαι ταύτην, λέγουσιν ὅτι ἐν Πάτραις, προκειμένου περὶ προστασίας τῶν ζώων, ἀντελήφθησαν ὅτι ταῦτα ἐν Ἑλλάδι δὲν τυγχάνουσιν οὐδεμιᾶς προστασίας. Ἐγὼ αὕτη, λέγει ἡ κυρία Δρακούλη, εἶδον ἄνθρωπὸν τινα ἔχοντα 5—6 γάλλους σφιγκτὰ, μὰ πολὺ σφιγκτὰ, δεδεμένους, μέχρις αἵματος, εἰς τοὺς πόδας καὶ κρατοῦντα τούτους ἔχοντας τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὰ κάτω· τὰ ζῶα ταῦτα ὑπέφερον πολὺ· καὶ ὅμως εἰς οὐδένα ἐπροξένει τὸ τοιοῦτον ἐντύπωσιν τινα ἢ ἀστυνομία, ὡς ἀντελήφθη, οὐδόλως παρενέβαινε· τότε, λέγει, ἠρώτησα τὸν κ. Νομάρχην καὶ δὲν προξένει καμίαν ἐντύπωσιν τοῦτο ἐνταῦθα; ἀλλ' ὁ

Νομάρχης μοι ἀπαντᾷ: «ὁ κόσμος ἔχει συνηθίσει εἰς τοιαῦτα θεάματα». Ἄλλ' ἐγὼ ὅμως, λέγει ἡ κυρία Δρακούλη, ἠσθάνθην λύπην καὶ συμπάθειαν διὰ τὰ ἀτυχεῖ ζῶα. Ἐπειτα ταῦτα τὰ παραδείγματα, μᾶς λέγει, ἀσκοῦσι καὶ τὴν μικρὰν νεότητα εἰς τὴν σκληρότητα· δὲν ἔχει οὕτω μᾶς ἐρωτᾷ;» Βεβαίως, προσθέτει τὸ Συμβούλιον, ἀλλὰ τὸ σχολεῖον δὲν ἀπέκτησεν εἰσέτι τὴν δύναμιν ἐκείνην καὶ τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ ταῦ κοινοῦ φρονήματος, ὥστε νὰ κατορθώσῃ διὰ μιᾶς νὰ ἐξαλειφθῶσιν ἔξεις μακροχρόνιαι· οἱ διδάσκαλοι βεβαίως τὸ κατὰ δύναμιν διδάσκουσι τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συμπάθειαν πρὸς τὰ ὑπανθρώπινα ὄντα καὶ ὄντως, καίτοι βραδεία, ἐτέρχεται ὅμως ἡ ἡμέρωσις πρὸς ἀνθρωπινότεραν ζοὴν. Εἰς ταῦτα οἱ εὐγενεῖς συνομιληταὶ παρεκάλεσαν τὸ Συμβούλιον ὅπως πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ σχολεῖον ἐν Ἑλλάδι καλλιεργήσῃ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς στωϊκότητος. Τὸ Συμβούλιον θέλον νὰ ἀκούσῃ διεξοδικότερον τὰ περὶ στωϊκῆς ἀγωγῆς, ἠρώτησε πῶς αὕτη ἐν Ἀγγλίᾳ καλλιεργεῖται διὰ τοῦ σχολείου καὶ διὰ τινῶν μέσων. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην καὶ προθύμως ἡ κυρία Δρακούλη ἐξέθηκε πρὸς τὸ Συμβούλιον τὰ ἑξῆς:

«Ἐν Ἀγγλίᾳ, λέγει, ὁ λαὸς ὅστις σήμερον διακρίνεται διὰ τὴν στωϊκότητα αὐτοῦ, βεβαίως πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων δὲν ἦτο τοιοῦτος. Ἡ μελέτη ὅμως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραμμάτων, ἐν οἷς ἅπας ὁ βίος τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων ἐκτίθεται, ἤγαγε τοὺς σοφοὺς καὶ παιδαγωγικοὺς τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸ συμπέρασμα ὅπως ἡ διαπαιδαγώγησις τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ προσπελάσῃ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς καὶ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Στωϊκῶν· καὶ τὸ σχολεῖον κατάρθωσε διὰ συνεχοῦς ἐργασίας ὄχι μόνον νὰ μεταβάλλῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ, συμφῶνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Στωϊκότητος, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἡ ἀγγλικὴ στωϊκότης, τὸ κοινὸς παρ' ἡμῶν φλέγμα καλούμενον, νὰ θεωρῆται σύμφυτον καὶ ἐγγενὲς πρὸς τὴν ἀγγλικὴν ψυχὴν· τοῦτο ὅμως λέγει δὲν εἶνε ἀληθές· διότι ἂν σήμερον οἱ Ἀγγλοὶ κατορθοῦσιν ὥστε καὶ πρὸ τῶν ὑπερτάτων κινδύνων νὰ δείκνυνται ἀπαθεῖς καὶ πολλάκις νὰ υπερβάλλωσι τοὺς κινδύνους καὶ τὰ διάφορα ἐπιπροσθούντα ἐμπόδια ἐν τῇ βίῳ, τὸ κατορθοῦσι διότι τοιαύτην ἀγωγὴν ἔλαβον ἐν τῷ σχολείῳ, τοιαύτην διδασκαλίαν παρέχουσιν οἱ γονεῖς καὶ οἱ διάφοροι ἄλλοι παιδαγωγικοὶ παράγοντες. Ἐν Ἑλλάδι, λέγει, παρετήρησα ὅτι συνήθως οἱ Ἕλληνες πρὸ κινδύνων ἢ ἀτυχημάτων δὲν κατορθοῦσιν ὅπως συγκρατήσουσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ βαρείας ἠθικῆς καταθλίψεως. Τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ αὐτῶν καταποντίζεται εἰς πέλαγος μελαγχολίας· τὸ δὲ σῶμα σύρεται ἔρμαιον εἰς τὰ βαρῆα ταῦτα συναισθήματα πρᾶγμα ὅπερ προξένει κακὸν ὄχι μόνον εἰς τὸν οὕτω πάσχοντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτόν· τί χρεωστοῦσιν ἢ τί ὀφείλουσιν οἱ περὶ τὸ ἄτομον τοῦτο βιοῦντες νὰ ὑποφέρωσιν;» Ἐπειτα καὶ ἐν χαρᾷ τινὶ ἢ ἐπιτυχίᾳ καὶ πάλιν ἐλλείπει ἡ στωϊκότης. Ὑπερβάλλουσα ἔξαρσις χαρᾶς, μέθη σχεδὸν καταλαμβάνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ ἐπιτυχίᾳ τινὶ. Βεβαίως, ἐπιπροσθέτει, δὲν πρέπει νὰ εἶνε τις καὶ ἀσυγκίνητος. Εὐσυγκίνητος ὅμως ἐν μέτρῳ καὶ φυσικότητι καὶ ἀπορῶ, ἐξακολουθεῖ, πῶς σεῖς ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Στωϊκῶν δὲν ἠθελήσατε νὰ καλλιεργήσητε τὴν ἀρετὴν ταύτην. Ἐγὼ τοῦτο μόνον λέγω, προσθέτει συμπεραίνουσα ἡ κυρία Δρακούλη· ὅτι, ἂν τὸ σχολεῖον δὲν κατορθώσῃ νὰ καλλιεργήσῃ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸ αἰσθημα τῆς πρὸς τὰ ζῶα ὀφειλομένης ἀγάπης καὶ στοργῆς καὶ ἂν δὲν καλλιεργηθῇ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Στωϊκότητος, τὸ ἔθνος ἡμῶν τὸ ὅποιον ἀγαπῶ καὶ τιμῶ καὶ γεραίρω δὲν θὰ γίνῃ ποτέ μετ' ἐμοῦ, ὡς δικαίως τὸ φανταζόμεθα καὶ ὀνειροπολοῦμεν καὶ ὡς πάντες ἀγωνίζονται πρὸς τοῦτο οἱ ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἣτις ἐνέχει πάσας τὰς ἀρετὰς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἣτις μίαν ἡμέραν προώρισται νὰ συνεχίσῃ τὸν ἐκπολιτιστικὸν αὐτῆς ἀγῶνα ὡς τὸ πάλαι.»

Ὁ κ. Δρακούλης ἠθέλησε κατόπιν νὰ μάθῃ τὰ περὶ τῶν διδασκομένων μαθημάτων ἐν τοῖς Δημοτικοῖς σχολείοις, ὡς πρὸς τὸ ποιὸν καὶ ποσὸν αὐτῶν.

Τὸ Συμβούλιον ἀνέπτυξεν ὅτι ἐπίσημον πρόγραμμα τῆς διδασκίας ὕλης ἐν ἐκάστῳ εἶδει σχολείου δὲν ὑπάρχει, ἐκτὸς τοῦ γνωστοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τὸ ὑπὸ τοῦ Παπαμάρκου συνταχθὲν καὶ ὅπερ μόνον περὶ τῶν 4 τάξεων προβλέπει.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς 2 προστεθείσας τάξεις, ἀπ' ἧς ἐποχῆς ἢ τετραστῆς φοίτησις ἠϋξήθη εἰς ἕξαετη, περὶ τούτων οὐδὲν ἀναλυτικὸν πρόγραμμα συνετάχθη παρὰ τῶν ἀρμοδίων, ἕκαστος δὲ διδάσκαλος διδάσκει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μαθήματα σχεδὸν κατὰ βούλησιν προσπαθῶν πάντοτε ταῦτα νὰ εἴνε σύμφωνα πρὸς τὰς ἰσοστοιχοῦσας τάξεις τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου πρώτην καὶ δευτέραν. Ἐπιθεωρηταὶ τινες, εἶνε ἀληθές, προσέθηκε τὸ Συμβούλιον, κατιδόντες τὴν ἕλλειψιν ταύτην, προέβησαν δι' ἐγκλήσιον αὐτῶν εἰς γενικὴν τινα διαγραφὴν τῆς διδασκίας ὕλης ἐν τῇ πέμπτῃ καὶ ἕκτῃ τάξει, ἀλλ' ὅτι οὐδαμῶς τοῦτο ἐπλήρωσεν ἢ πληροῦ τὴν ἀνάγκην ταύτην. Ὡστε ἐν γένει σήμερον δὲν ὑπάρχουσι προγράμματα ἀναλυτικὰ ἀναγράφοντα λεπτομερῶς καὶ διεξοδικῶς τὴν διδασκίαν ὕλην καὶ κατὰ τὸ ποιὸν καὶ κατὰ τὸ ποσόν.

Ὁ κ. Δρακούλης ἐκ τούτων λαβὼν ἀφορμὴν, ἐξέθηκεν ὅτι ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις τῆς Ἀγγλίας τὰ προγράμματα τὰ ἀναλυτικὰ ἀποτελοῦσι στοιχεῖον ἀπαραίτητον πρὸς κανονικὴν λειτουργίαν τῶν σχολείων. Διότι, προσθέτει, πῶς θὰ εἴνε δυνατὴ ἢ ἐξέλεξις ἐκ μέρους τῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς διδασκίας ὕλης ὅταν δὲν ὑπάρχῃ τι μόνιμον καὶ πάγιον πρὸς τὸ ὅποιον νὰ στρέφηται ἅπασα ἡ ἐνέργεια ἢ διδασκτικὴ τῶν λειτουργῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως;

Ἐν Ἀγγλίᾳ, λέγει, τὰ προγράμματα συντάσσονται ὑπὸ ἐπιτροπειῶν πολυμελῶν, λαμβάνονται δὲ ὑπ' ὄψιν σπουδαίως ἐν τῇ καταγραφῇ τῶν διδασκτικῶν μαθημάτων καὶ ὁ σκοπὸς γενικῶς τοῦ σχολείου, ἀλλὰ καὶ ὁ χαρακτήρ, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα ὡς καὶ τὰ ἰδανικά τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ. Τηροῦνται δὲ τὰ προγράμματα ταῦτα ἀκριβῶς καὶ ἐφαρμόζονται, διότι καὶ ἐφαρμόσιμα καθίστανται, οὐδ' ἐπιτρέπεται ἢ ἐκ τούτων ἀπομάκρυνσις. Βεβαίως, προσεπιλέγει, καὶ ἐνταῦθα δεόν νὰ συνταχθῶσιν ἀναλυτικὰ προγράμματα, ἀλλὰ δὲν πρέπει κατὰ γράμμα νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸ Γερμανικὸν σύστημα ὑπερκατανεῖ πολλὰκις, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν μικρολόγων λεπτομερειῶν, καὶ σχολαστικόν.

Εἰς τὴν σύνταξιν τῶν προγραμμάτων δεόν νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ κλιματολογικοὶ λόγοι οἱ διέποντες τὰ τῆς πατρίδος ἡμῶν, ὡς καὶ ἡ ἱστορία, αἱ παραδόσεις, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ λαοῦ· συμφώνως δὲ πρὸς ταῦτα νὰ συνταχθῶσιν τὰ προγράμματα τὰ ὅποια εἶνε ἀπαραίτητα.

Μετά τὰ περὶ προγραμμάτων λεχθέντα ἐγένετο λόγος καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐποπτείας καὶ διοικήσεως τῶν σχολείων, ὡς αὕτη γίνεται ἐνταῦθα, ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ κ. Δρακούλης προσέθηκεν ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐποπτείας τῶν σχολείων θεωρεῖ ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, ὡς ἐπίσης θεωρεῖ καὶ τὴν ἐκ τοῦ κλάδου προέλευσιν τῶν ἐπιθεωρητῶν ἀναγκαιοτάτην, ἵνα οὕτω δίδεται ἀφορμὴ καὶ προάγονται οἱ ἱκανοὶ καὶ φιλόπονοι, μελετῶσι δὲ καὶ καταγίνονται εἴτε οἱ ἐκ φύσεως εἴτε οἱ ἐκ περιστάσεων, ἀμελῶς καὶ ραθυμῶς ἔχοντες πρὸς τὸ καθήκον αὐτῶν.

τὴν προαγωγὴν τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ κλάδου εἰς τὰ ἀνώτερα σχολικὰ ἀξιώματα, συμπεραίνει ὁ κ. Δρακούλης, τὴν θεωρῶ ὡς βᾶσιν δημιουργίας ἐπαλέκτων δημοδιδασκάλων· οὐδεμία πρόοδος εἶνε δυνατὸν νὰ παρατηρηθῇ εἰς κλάδον ὅστις καταδικάζεται εἰς ἀκινήσιον ὡς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα· ὡς ἄθλον καὶ βραβεῖον εἰς τοὺς ἀριστεῖς τοῦ κλάδου σας δεόν νὰ δίδονται ὑποτροφίαι εἰς Ἑσπερίαν, θέσεις ἐπιθεωρητῶν, ἀνώτεροι διευθύνσεις σχολείων, καθηγεσίαι εἰς διδασκαλεῖα καὶ Παρθενωγαγεῖα, διευθύνσεις ὁρανοτρο-

φείων καὶ ἄλλων παραπλησίων δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων. Τότε δὲ θὰ δημιουργηθῇ ἐκπαιδευτικὴ ἱεραρχία, ἣτις πολλὰ τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν.

Τὸ Συμβούλιον, μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐν ἐκτάσει ἐκτεθείσης συνομιλίας μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Κυρίας Δρακούλη καὶ τῆς Δ^{ος} Σάτσερδ, εὐχαριστήσαν θερμῶς τοὺς εὐγενεῖς συνομιλητὰς ἀπῆλθε, μὴ παραλείψαν ἐν τέλει νὰ παρακαλέσῃ τὸν κ. Δρακούλην ὅπως πάντοτε παρέχῃ τὰ ἑαυτοῦ φῶτα καὶ τὴν ὑποστήριξιν εἰς τὴν ἐκ θεμελίων ἀναγέννησιν καὶ ἀνάπλασιν τῆς ἐκπαιδεύσεως παρ' ἡμῖν.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ.

Ἄρθρον τοῦ ἀγγλου κοινωνιολόγου κ. Σάλτ.

Ἐν γένει σήμερον εἶνε παραδεδεγμένον θεωρητικῶς ὅτι, εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας τὰ ζῶα παρέχουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὀφείλομεν εἰς αὐτὰ περιποίησιν, συντήρησιν, ἄνεσιν καὶ περιθάλψιν, ἐπίσης σέβας πρὸς τὰ αἰσθητήματά των ἐνόσω ζῶσι, ἀνώδυνον δὲ καὶ εὐσπλαχνον θάνατον ὅταν ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἢ ἀνάγκη νὰ τὰ φρονεύσωμεν. Θεωρητικῶς, ὡς εἶπον, τοῦτο εἶνε ἀνωμολογημένον ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει, ἴσως θὰ παρέλθῃ καὶ ἕτερος αἰὼν πρὶν ἢ ἀνθρωπότης λάβῃ τοιαύτην στάσιν πρὸς τὰ ζῶα. Ὑπὸ τὸ σημερινὸν κοινωνικὸν σύστημα, σχεδὸν τὰ πάντα εἶνε ἐμπόριον, καὶ, κατὰ συνέπειαν, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τυγχάνωσι τὰ ζῶα γλυκύτητος καὶ ἐπιμελείας· ὅπως ὁ Τορῶ λέγει, ἀντὶ νὰ ἐκπαιδύωμεν καὶ ἀναπτύσωμεν τὴν φύσιν των, φροντίζομεν μόνον νὰ τὰ υποβάλλωμεν εἰς ὑπηρεσίας, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται νὰ τὰ συντηρῶμεν πρὸς διασκέδασιν, ὁπότεν ἡ τρυφερότης μας εἶνε ἴσως χειροτέρα τῆς σκληρότητος ἡμῶν. Ἡ σφαλερὰ ἡμῶν στάσις ἀπέναντι τῶν ζώων, εἴτε τρυφερὰ εἴτε σκληρὰ, προέρχεται ἐκ τῆς προλήψεως ὅτι τὰ ζῶα εἶνε πράγματα, ἄλογα ὄντα ἐντελῶς κεχωρισμένα ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον Γένος. Καθόσον ἡ δεισιδαιμονία αὕτη τείνει νὰ ἐκλείψῃ, τὴν μωρὰν ἡμῶν ταύτην στάσιν ἀπέναντι τῶν νηπίων τούτων ἀδελφῶν μας, θ' ἀντικαταστήσῃ βεβαίως ἄλλη ὑγιειντέρα καὶ συμπαθεσττέρα. Ἡ ῥίζα τοῦ κακοῦ ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἀρνούμεθα ν' ἀναγνωρίσωμεν τὴν προσωπικότητα τοῦ ζώου· ὁμοίως καὶ προκειμένου περὶ τῶν ἀγρίων ζώων. Δὲν ἔχομεν βεβαίως πρὸς αὐτὰ τὸ αὐτὸ κοινωνικὸν καθήκον τὸ ὅποιον ἔχομεν πρὸς τὰ τιθασσευμένα διὰ τὰς ἐκτελουμένας ὑπ' αὐτῶν ὑπηρεσίας, ἀλλ' οὐχ ἦττον εἴμεθα ἠθικῶς ὑπόχρεοι νὰ μὴ προξενῶμεν εἰς αὐτὰ βλάβην, ἀνευ ἀνάγκης, καὶ θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἵνα ἡ κοινὴ γνώμη ἐπιβάλλῃ τὸ καθήκον τοῦτο διὰ νομοθεσίας. Ὅπως τὸ τιθασσευμένον οὕτω καὶ τὸ ἀτίθασσον ζῶον ἔχει τὴν ἰδίαν τοῦ ἀτομικότητα καὶ τὸν ἴδιον αὐτοῦ χαρακτήρα. Δὲν εἶνε πρᾶγμα οὔτε λίθος, ἀλλ' ὄν ἔμψυχον καὶ αἰσθητὸν. Ὅσω περισσότερον κατανοήσωμεν τὴν ἀλήθειαν ταύ-

την, τόσῳ περισσότερον θὰ αἰσθανθῶμεν σέβας πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ ζώου εἴτε τιθασσευμένου εἴτε ἀτιθάσσου, τόσῳ δὲ ὀλιγώτερον ὁ ἔλλογος καὶ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος θὰ διατίθεται νὰ ἐπιδίδεται εἰς κυνήγια καὶ μαιφονίαν χάριν παιδιᾶς. Τὸ τέρπεσθαι ἐκ τῆς προκλήσεως ἄλλους εἶνε χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀγρίου. Δικαιολογία φόνου ὑπάρχει, ἀλλὰ οὐδεὶς ἀξιῶν ὅτι εἶνε πεπολιτισμένος καὶ φονεῦν χάριν τέρψεως δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ἄλλως εἰμὴ ἀνήθικος. Δυστυχῶς ἐπεκράτησεν ἡ βάρβαρος ἐντύπωσις ὅτι τὰ ζῶα ὑπάρχουν μόνον καὶ μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἄπαξ τούτου τεθέντος ὡς βάσεως, πᾶν εἶδος σκληρότητος διασπράττεται πρὸς τὰ θύματα ταῦτα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπεροψίας, ἀναλόγως τῶν ἰδιοτροπιῶν, τάσεων καὶ ὁρέξεων τοῦ τυράννου. Οὕτω ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ταύτης ἀπόψεως, προκειμένου περὶ πείνης, ἢ διασκεδάσεως ἢ περιεργείας, τὸ ζῶον εἶνε τι φαγώσιμον, ἢ θηρεύσιμον ἢ πειραματίσιμον. Μεγάλη κατακραυγὴ ἐγείρεται πολλάκις κατὰ τῆς σκληρότητος τῶν χάριν πειράματος ἀνατεμνόντων ζῶα ζῶντα. Ἄλλ' ἡ σκληρότης αὕτη δὲν εἶνε χωριστὴ τις σκληρότης. Δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν χάριν βρώσεως ἢ κυνήγιου σκληρότητα. Καὶ τὰ τρία ταῦτα εἶδη σκληρότητος ἐρεΐδονται ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σφαλερᾶς ἠθικῆς βάσεως — ἐπὶ τῆς ἐντυπώσεως δηλ. ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει καθήκοντα ἄμεσα πρὸς τὰ ζῶα καὶ ὅτι ἐπομένως οὐδεὶς νόμος ἀπαγορεύει εἰς ἡμᾶς νὰ παραβλέπωμεν ὡς πρὸς τὰ ζῶα τὸ ὀρμέμφυτον ἐκεῖνο τῆς συμπαθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιβάλλει νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψει ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Λέγεται ὅτι ὑπάρχουν ἐπιστήμονες οἱ ὁποῖοι δὲν διστάζουν νὰ συμβουλευοῦν πειράματα ζωοτομίας ἐπὶ ἀνθρώπων, οἷον κακούργων καὶ ληστῶν. Μὲ τοὺς τοιούτους ἐπιστήμονας πᾶσα συζήτησις περὶ δικαιωμάτων τῶν ζῶων εἶνε περιττὴ, ἀλλὰ τί νὰ εἴπη τις περὶ τῶν φυσιολόγων ἐκείνων οἵτινες ἀποκρούουσι ἐμφαντικώτατα καὶ μετ' ἀγανακτήσεως τὴν ζωοτομίαν ἐπὶ ἀνθρώπων, ἐπιδοκιμάζουσιν ὁμως ἐξ ἴσου ἐμφαντικῶς τὴν ζωοτομίαν ἐπὶ ζῶων; Ἐπὶ τίνων ἠθικῶν λόγων ἄρα γε βασιζοῦσι τὴν διαφορὰν ταύτην τοῦ ἠθικοῦ κριτηρίου; Αὐτοὶ οὗτοι οἱ φυσιολόγοι μᾶς ἐδίδαξαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ζῶον, καὶ ὅτι μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ μας ὑπάρχει μέγα χάσμα τὸ ὁποῖον ὑπετίθετο χωρίζον τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ ζῶα. Ἄν εἶνε ἀποτρόπαιον νὰ ὑποβάλλωνται ἄνθρωποι εἰς ἀλγηδόνας χάριν τῆς ἐπιστήμης, εἶνε οὐχ ἥττον ἀποτρόπαιον νὰ ὑποβάλλωνται καὶ τὰ ζῶα.

Εἰς στενὴν σχέσιν εὔρηται καὶ τὸ ζήτημα τοῦ φόνου τῶν ζῶων χάριν τῆς τροφῆς. Εἶνε λογικὸν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι καθόσον ἐν τῷ μέλλοντι ἐπικρατεῖ τὸ αἶσθημα περὶ δικαιοσύνης πρὸς τὰ ζῶα, ἡ κρεοφαγία θὰ τείνη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον

νὰ χαρακτηρίζηται ὡς βάρβαρος, καὶ ὡς ἕξις ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἀρμόζουσαν στάσιν μας ἀπέναντι τῶν ζῶων. Ἐννοεῖται μὲ τοὺς ἔχοντας τὴν δεισιδαιμονίαν ὅτι τὸ κρέας εἶνε ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον ὡς τροφὴ πᾶσα συζήτησις εἶνε περιττὴ. Αὐτοὺς μόνον ὁ χρόνος θὰ πείσῃ. Ἄλλ' οὐδεὶς ὁμως θὰ δυνηθῆ νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι ὁ προῖὼν ἀνθρωπισμὸς θὰ ἐπιβάλλῃ πρωτοφανεῖς τροποποιήσεις τῶν διαιτητικῶν μας ἔξεων. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ θέματος ἕκαστος δύναται νὰ ἐπιφέρῃ μίαν τροποποίησιν, χωρὶς νὰ περιμένη νομοθεσίαν, διότι τὸ ζήτημα τῆς τροφῆς εἶνε ὄλως προσωπικόν, καὶ ἐπομένως ἡ προσωπικὴ εὐθύνη διὰ τὴν βαρβαρότητα τῶν διαιτητικῶν ἔξεων εἶνε μεγαλειτέρα. Καὶ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχει τις νὰ εἴπη ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐνδυμασίαν. Ὅπως οὐδεὶς ὑποχρεοῦται νὰ τρώγῃ κρέας, οὕτω οὐδεὶς ὑποχρεοῦται νὰ φορῇ δέρματα καὶ πτερὰ ἐπιτυγχανόμενα διὰ μεγάλου ἄλλους τῶν ζῶων. Ἄρκει τις ν' ἀναλογισθῆ τὰ φρικώδη ἐπεισόδια τοῦ σφαγείου ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὸ κρέας ἄπαξ διὰ παντός. Ἄρκει τις ν' ἀναλογισθῆ τὰς ἀποτροπαίους συνθήκας ὑφ' ἃς ἐπιτυγχάνονται τὰ δερμάτινα φορέματα ἵνα παραιτηθῆ αὐτῶν πάραυτα. Εἶνε ζήτημα φωτὸς καὶ γνώσεως. Καθόσον τὸ ἐνδιαφέρον μας διὰ τὰ ζῶα αὐξάνει, καθόσον ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι αἰεὶ αὐξῶν ἀριθμὸς ἀνθρώπων ζῶσιν ἐν πλήρει ὑγείᾳ ἀναμέσον ἡμῶν, ἀνευ καταφυγῆς εἰς τὴν κρεοφαγίαν, ἢ παραδοχῆ τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ συστήματος τῆς διαίτης θὰ καταστῆ ἀναπόδραστος. Εἶνε ἐν τῇ φύσει αὐτῇ τῆς λογικῆς ἢ παραδοχῆ αὕτη, ὅπως καὶ ἡ παραίτησις τοῦ κυνήγιου καὶ τῆς ζωοτομίας.

Τὸ ζήτημα τῶν δικαιωμάτων τοῦ ζώου εἶνε ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ ζητήματος εἰς τὸ ὁποῖον ὅλοι ἐνδιαφερόμεθα. Καλῶς ἐννοούμενον εἶνε ἀνθρώπινον ζήτημα μεγάλου ἐνδιαφέροντος καὶ μεγάλης σπουδαιότητος. Ὅπως λέγει ὁ Φρειδερίκος Χάρισον, τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ ζῶα ἔχει συνυφανθῆ μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἠθικῆς. Τὰ ἡμέτερα καθήκοντα πρὸς τοὺς ὑπανθρώπινους βοηθούς μας ἀποτελοῦσι μέρος τῶν ἡμετέρων καθηκόντων πρὸς τοὺς ὁμοίους μας. Οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἀπλῶς ἢ πρωτοπορεία ἀχανοῦς στρατοῦ ἐμψύχων ὄντων ὧν φυσικὴ λειτουργία εἶνε ἡ χρῆσις, βελτίωσις καὶ ἐκμετάλλευσις τῆς θαυμασίας ταύτης καὶ πολυπλόκου γῆς.

Πῶς νὰ συνοψίσωμεν εἰς μίαν φράσιν τὴν ἀρχὴν τῶν ἡμετέρων καθηκόντων πρὸς τὰ ζῶα; Δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συνοψισθῆ καλλίτερον ἢ διὰ τῶν λέξεων τοῦ Γεωργίου Νικόλαου, ἐνός τῶν πρωτῶν σκαπανέων εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ ὁποῖου ὁ ἡμέτερος ἀγὼν ὀφείλει πολλά: «Πράττε εἰς τὰ ζῶα, (γράφει ἐν τῷ περὶ ἀνθρωπίνης διαγωγῆς συγγράμματί του

τῷ ἐκδοθέντι τῷ 1797), πᾶν ὅτι θὰ ἐπεθύμεις νὰ ἐπραττον πρὸς σε οἱ ἄνθρωποι ἐὰν ἦσο ζῶον». Δὲν πρόκειται περὶ εὐσπλαγχνίας, ἀλλὰ περὶ δικαιοσύνης, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ κοινωνία δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἄνευ ἠθικῆς, βάσις δὲ ἀληθῆς τῆς ἠθικῆς εἶνε ἡ ὁμογένεια τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἀλληλενσέβεια τοῦ δικαίου ἀπάντων, μηδ' αὐτῶν τῶν ταπεινότερων ἐμψύχων ἐξαιρουμένων.

ΕΡΕΥΝΗΜΑΤΑ.

ΤΑΥΤΟΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΟΓΜΑΤΩΝ.

Καίτοι αἱ διάφοροι θρησκεῖαι καὶ τὰ διάφορα τῆς αὐτῆς θρησκείας δόγματα κατὰ τύπους διαφέρουσι ἀλλήλων, ὑπὸ πνευματικὴν ἔποψιν ἔχουσι τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Σκοπὸς πάσης θρησκείας καὶ παντὸς δόγματος εἶνε ἡ ἔνωσις τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ὁ τρόπος καθ' ὃν τοιαύτη ἔνωσις νομίζεται ἐφικτὴ εἶνε διάφορος κατὰ τοὺς οὕτως ἢ ἄλλως δοξάζοντας. Ἐν τῷ Χριστιανικῷ Μυστηρίῳ τρεῖς θεογνωσίας τρόποι εἰσὶ γνωστοί. Πρῶτος, ἡ ἀντίληψις ἦν εἶχον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Ἀσκηταί, οἵτινες μονάζοντες ἐτελειοποιοῦν πνευματικῶς τὸν ἔνδον ἄνθρωπον, προσδοκῶντες οὕτω τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ. Δεύτερος, ἡ διὰ τῆς φύσεως γνῶσις τοῦ Θεοῦ, ὡς παραδειγματίζεται ὑπὸ μεγάλων ποιητῶν. Τρίτος, ἡ ζήτησις τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, οἷος διδάσκεται σήμερον. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι τρόποι ἐνοοῦντο κάλλιστα καὶ ἐκηρύσσοντο ἐρρωμένως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. Αἱ ἄλλαι θρησκεῖαι ἔχουσι ἰδέαν πνευματικοῦ μυστηρίου, ἀλλὰ μόνον ὁ Ἰδρυτῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀποκαλύπτει καὶ καθίστησι τοῦτο παραδεκτόν, δεικνύων πῶς ἡ ὑπὲρ τῶν πλησίον αὐτῶν ἀρνησις καὶ ὁ σταυρὸς τῶν παθῶν ὑψοῦσι τὸν ἄνθρωπον εἰς αἰθερίους ὀρίζοντας.

ΦΑΙΔΡΟΤΗΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΜΙΑ.

«Ἄν τις δυστυχῆ, τὸ λάθος εἶνε ἰδικόν του, διότι ὁ Θεὸς ἐπλασε τοὺς ἀνθρώπους ἵνα πάντες εἶνε εὐτυχεῖς», λέγει ὁ Ἐπίκτητος. Ὁ βίος εἶνε μέγα δῶρον· καὶ ὅταν φθάσωμεν εἰς τὰ ἔτη τῆς συνέσεως, οἱ πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν ἐρωτῶσιν ἑαυτοὺς τίς ἔπρεπε νὰ ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ βίου. Καὶ αὐτοὶ οἱ μὴ δεχόμενοι ὡς ἀπόλυτον κανόνα «τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ἐκ τοῦ μεγίστου ἀριθμοῦ», παραδέχονται ὅμως ὅτι πάντες ὀφείλομεν νὰ προσπαθῶμεν ὅπως συντελέσωμεν, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων. Πολλοί, ἐν τούτοις, φαίνονται ἀμφιβάλλοντες ἂν δικαίως θὰ προσεπαθούμεν ὅπως εἶμεθα καὶ εὐτυχεῖς ἡμεῖς αὐτοί. Ἡ ἰδία ἡμῶν εὐτυχία δὲν

πρέπει, βεβαίως, νὰ εἶνε ὁ κύριος ἡμῶν σκοπός, οὐδὲ θὰ ἐπιτευχθῆ ποτε ἐφ' ὅσον ζητεῖται ἐγωϊστικῶς. Δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πολλὰς τέρψεις ἐν τῷ βίῳ· δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐπιτρέψωμεν νὰ κυριευθῶμεν ὑπ' αὐτῶν, διότι ταχέως θὰ μᾶς παραδώσουν εἰς τὴν λύπην· «ἢ δὲ ἐπικίνδυνος καὶ ἀίτλια δουλεία», λέγει ὁ Σενέκας, «εἶνε ἐκείνη εἰς ἣν ἐμπίπτει τις ὅταν τὰς ἐν αὐτῷ ἀπολύτους τέρψεις διαδεχθῶσιν ἀπόλυτοι λύπαι». Ὁ κόσμος θὰ ἦτο καλλίτερος καὶ λαμπρότερος, ἂν οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν ἐνέμενον ἐπὶ τοῦ Καθήκοντος τῆς Εὐτυχίας, ὡς ἐπίσης ἐπὶ τῆς Εὐτυχίας τοῦ Καθήκοντος· διότι ὀφείλομεν νὰ εἶμεθα κατὰ δύναμιν φαιδροὶ καὶ χαριέντες, ἂν ἔστω διὰ τούτου ἠδυνάμεθα μόνον νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων. Πᾶς τις βεβαίως θὰ ἔχη αἰσθανθῆ, ὅτι φαιδρὸς φίλος εἶνε ὡς ἠλιόλουστος ἡμέρα περιβάλλουσα δι' αἴγλης τὰ περὶ ἡμᾶς πάντα· πλεῖστοι δ' ἐξ ἡμῶν δύναται κατ' ἐκλογὴν νὰ καταστήσῃ τὸν κόσμον ἀνάκτορον ἢ εἰρκτὴν. Εἰς τὴν γένεσιν θλίψεων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτο φανταστικῶν, ἀναμφιβόλως φίλαντον αἰσθημα εἶναι τὸ κινεῖν ἡμᾶς νὰ παραδιδώμεθα εἰς τὴν μελαγχολίαν καὶ νὰ φανταζώμεθα ὅτι εἶμεθα θύματα τῆς μοίρας. Πολλάκις ἀπαιτεῖται προσπάθεια ἵνα μένωμεν εὐθυμοὶ καὶ φαιδροί· ἀλλὰ καὶ ὑπάρχει τέχνη δι' ἧς δυνάμεθα νὰ διατηρῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς εὐτυχεῖς· ἡ τέχνη δὲ αὕτη συνοψίζεται εἰς τοῦτο: νὰ ἐπιμελώμεθα ἡμῶν αὐτῶν καὶ νὰ καθοδηγῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς ἐὰν εἶμεθα οὐχὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ ξένοι τινές.

Ὁ βίος δέον νὰ μετράται διὰ τῆς σκέψεως καὶ τῆς δράσεως, οὐχὶ διὰ τοῦ χρόνου. Δυνατὸν βεβαίως νὰ εἶνε, καὶ ὀφείλε νὰ εἶνε, φαιδρὸς, ἐνδιαφέρων, καὶ εὐτυχῆς· διότι, κατὰ τὴν ἰταλικὴν παροιμίαν, «ἂν δὲν δύναται πάντες νὰ ζήσωσιν ἐπὶ τῆς πλατείας, πᾶς ὅμως δύναται νὰ ἀπολαύσῃ τὸν ἥλιον». Ἄν πράττωμεν πᾶν τὸ ἐφ' ἡμῖν· ἂν μὴ μεγεθύνωμεν ἀσημάντους ταραχάς· ἂν ἀποφασιστικοὶ προσβλέπωμεν, οὐχὶ πρὸς τὰς τερπνὰς ἀπόψεις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ πρὸς τὰ πράγματα οἷα τῷ ὄντι εἶνε· ἂν ἐπωφελούμεθα τῶν πολυειδῶν περὶ ἡμᾶς ἀγαθῶν, θὰ εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ αἰσθανθῶμεν, ὅτι ὁ βίος εἶνε ἀληθῶς ἐνδοξὸς κληρονομία.

ΣΗΜΕΙΑ ΠΡΟΟΔΟΥ.

Ἡ ἐξάπλωσις τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ πνεύματος ὁσημέραι φύει ἰσχυροτέρας ρίζας, ἂν πρέπη νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν πολλαχῶς πρακτικῶν φαινομένων ἀνθρωπισμοῦ καὶ φυσικοῦ βίου. Δύο βιβλία — τὸ μὲν ἱστορικόν, τὸ δὲ φανταστικόν — ἐκδοθέντα ἐσχάτως, ἀναμφισβητήτως μαρτυροῦσι σημεῖα προόδου. Τὸ πρῶτον ἐγράφη ὑπὸ νεαροῦ Ἀγγλοῦ ὅστις πρὸ τεσσαρῶν ἐτῶν ἦτο ὑπάλληλος ἐν Λονδίῳ. Ἐκθέτει δ' ἐν αὐτῷ, ὅτι

ὄνειροπολῶν τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ «ἀπλοῦ βίου» ἐγκατέλιπε τὴν τύρβην τοῦ Λονδίνου ἔχων μετ' ἑαυτοῦ 117 λίρας καὶ 10 σελήνια, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Essex, ὅπου ἀντὶ 60 λιρῶν ἠγόρασε τέσσαρα στρέμματα γῆς· ἐδαπάνησε 30 λίρας πρὸς κατασκευὴν οἰκίας καὶ ὄρνιθῶνος, 12 καὶ ἡμίσειαν πρὸς ἀγορὰν χρησίμων κατοικιδίων ζώων, δένδρων καὶ ἐργαλείων καὶ ἐκράτησε τὰς ὑπολοίπους 15 λίρας πρὸς συντήρησίν του, μέχρι τῆς καρποφορήσεως τοῦ κτήματός του. Αἱ ἐκ τοῦ κτήματός του πρόσοδοι εἶνε ἤδη σημαντικαί, κερδίζει δὲ προσέτι 40 λίρας ἑτησίως ἐξ ὄρνιθων, μελισσῶν καὶ κηπουρικῶν. Ἐβέλπισ, ἐργαζόμενος, καὶ χαίρων ἄκραν υγείαν, κατὰ τὸν μέγρι τοῦδε φυσικὸν τρόπον τοῦ βίου του, αἰσθάνεται ἑαυτὸν λίαν εὐτυχῆ.

Τὸ ἕτερον εἶνε μυθιστόρημα γραφὲν ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Χιοῦλεττ, ὅπερ βεβαίως δὲν εἶνε τὸ πρῶτον εἰς τὸ εἶδος του, ἀλλ' ἱκανῶς δεικνύει ὅτι δὲν ἐκλείπουσιν οἱ ὅπαδοι καὶ θιασῶται τοῦ δικαίου καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἐκτεινομένης, ἐννοεῖται, μέχρι παντός ἐμπύχου ὄντος. Ὁ ἦρωσ τοῦ μύθου ἀρνεῖται πρόσκλησιν εἰς κυνήγιον. «Καλέ μου ἄνθρωπε», λέγει, «δὲν δύναμαι νὰ φρονεύσω πτηνά. Θὰ ἦτο τὸ ἴδιον δι' ἐμὲ ὡς νὰ ἐφόνευον τὴν ἀδελφὴν μου... Εἶδες ποτὲ πτηνὸν πετῶν; Εἶνε πάντων θαυμασιώτατον... Δὲν ὑπάρχει μεγαλοπρεπέστερον θέαμα, καὶ ὅμως σὺ εἶσαι ἕτοιμος νὰ ἐκκενώσης κατ' αὐτοῦ ῥυπαρὰς ἐκρηκτικὰς ὕλας, ἀνευ λόγου, καὶ νὰ μεταβάλης ἐν θαῦμα εἰς αἷμα καὶ πτερὰ. Τοῦτο εἶνε κτηνώδες ἔργον, οὐχὶ ἀγνὴ διασκέδασις. Δὲν εἶνε ὑψηλὴ τέρψις εὐγενοῦς καρδίας. Εἶνε ταρτάρειον ἔργον ἀναισθητοῦ σφαγέως».

ΠΡΟΣΟΔΟΣ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ.

Ὁ κ. E. Carpenter ὁμιλῶν ἐν Μαγχεστρία περὶ σοσιαλισμοῦ, ἀνέπτυξεν ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς θὰ μετέβαλλεν ἄρδην τὴν βιομηχανίαν, διότι θὰ διερρυθμίζετο πλέον αὕτη μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀδελφότητος. Οὐχὶ δὲ μόνον ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν αὐτῆς ἐποψιν, ὡς νοεῖται, ἡ βιομηχανία θὰ μετερρυθμίζετο, ἀλλὰ θὰ συμπεριελαμβάνοντο εἰς τὴν μεταρρύθμισιν καὶ τὰ ἐλάχιστα καὶ κατώτερα δημόσια ἢ ὅπωςδῆποτε ἀφορῶντα τὸ κοινὸν ἔργον, οἷον ἡ λειτουργία τῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ ἀεριοφωτός, τῶν ὑδραγωγείων, τῶν λεωφορείων. Οἱ ἄνθρωποι, συνήθως, νομίζουσιν ὅτι ἡ σύμπασα βιομηχανία ὑφίσταται ἀνέκαθεν πρὸς ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ ὅλου καὶ δι' ἱκανοποιητικὴν ἀμοιβὴν τῶν ἐργαζομένων. Τῷ ὄντι οὕτως ἔδει νὰ εἶνε· δὲν ἔχει ὅμως οὕτω. Τὰ συμφέροντα ἀποταμιεύονται ἐν τοῖς θυλακίοις τῶν κεφαλαιούχων καὶ τῶν μετόχων. Τὸ σφοδρὸν ὅμως ἤδη ρεῦμα τοῦ σοσιαλισμοῦ θὰ ἀφανίσῃ πᾶντα τὰ ἐκ τῶν σαθρῶν τοῦ παρελθόντος συστημάτων προσκόμματα πρὸς τὴν ἀλήθειαν

καὶ τὴν δικαιοσύνην· τοσούτω μᾶλλον ὅσῳ αἱ μὲν ἰδιοτελεῖς φατρίαι ἀντιμάχονται καὶ μοιραίως θ' ἀνταγωνίζονται πρὸς ἀλλήλας, οἱ δὲ σοσιαλισταὶ πάντων τῶν ἐθνῶν δρῶσιν ἠνωμένοι ὑπὲρ τοῦ ἱερωτάτου σκοποῦ των — τῆς εὐδαιμονίας πάντων τῶν ἀνθρώπων — καὶ ὑπὲρ τῆς ἀδελφικῆς αὐτῶν ἐνότητος, ἧτις ἀποτελεῖ τὸ θεμελιῶδες πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ.

Πολλοὶ ἐφημεριδογράφοι τῶν Ἀθηνῶν ἠυδόκησαν νὰ ἐπιπέσωσι μετὰ χυδαίας βιαιοπαθείας κατὰ τοῦ κ. Δρακούλη, ὅστις ἐσχάτως ἔσχεν ἐξόχως εὐνοϊκὰς εὐκαιρίας νὰ ἐνεργήσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς πραγματοποίησιν εὐχῆς, διαμενούσης Ἀμειώτου εἰς τὸ πνεῦμα παντός ὀρθοφρονούντος ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἧτις περικλείει τὸ ὅλον τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀναδείξεως τῶν δύο φυλῶν ἐν Ἀνατολῇ. Ἡ τυχαία γνωστοποίησις τοῦ σκοποῦ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταβάσεώς του ἐλήφθη ὡς πρόχειρος ἀφορμὴ ὄχι μόνον νὰ φωραθῶσιν οἱ δῆθεν εὐφρεῖς οὔτοι χρονογράφοι ἐνδεεῖς ἀττικῆς ἄλατος, καταφυγόντες εἰς τὰς περὶ ἀκρεοφαγίας πεποιθήσεις τοῦ κ. Δρακούλη ὅπως μειώσωσι τὴν ἀναμφισβήτητον ἐπιρροήν του εἰς ἄλλας σφαίρας, ἀλλὰ καὶ νὰ καταδικασθῇ, εἰ δυνατόν, ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει, καὶ αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν ἔργον τῆς ἑλληνοτουρκικῆς συνεννοήσεως καὶ συμμαχίας, μόνον καὶ μόνον διότι ἐργάζεται ὑπὲρ αὐτοῦ ἄνθρωπος γνωστός ἤδη ὡς ἐπιτιμητὴς τῶν ἀτασθαλιῶν τοῦ ἀθηναϊκοῦ Τύπου! Τηλικαύτη ἰεῖνε ἡ ἀφιλοπατρία πολλῶν ἐφημεριδογράφων. Ἡ ἀπάντησις εἰς τοὺς ὑβρεομανεῖς ἠλιθίους ἐδόθη, ἐφ' ὅσον ἐπετρέπετο, ὑπὸ τῆς ὀρθοφρονούσης μειοψηφίας τοῦ ἀθηναϊκοῦ Τύπου καὶ ὑπὸ ἐγκρίτων ἐπαρχιακῶν ἐφημερίδων, ἀλλὰ σημειοῦμεν ἀπλῶς τὸ γεγονός ὡς σημαίνουσαν ἐνδειξὴν τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν μοιραίως χρησιμευόντων ὡς ὀδηγῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Πολλοὶ ἐσχάτως ἀπετάθησαν εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, ὁ ὅποιος δὲν εἶνε κεφαλαιούχος, ζητοῦντες χρηματικὰς παροχάς, χορηγίας, εἰσφορὰς ἢ δάνεια. Οἱ ἀναγνώσται τοῦ περιοδικοῦ τούτου γνωρίζουν τὰς ἀρχὰς αἵτινες τὸ διαπνέουν. Γνωρίζουν ἐπίσης τὸν βιονομικὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ὅστις καθοδηγεῖ τὸν διευθυντὴν του. Θὰ ἦτον ἄρησις τοῦ βιονομικοῦ τούτου τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι ἐὰν ἔστεργε νὰ παράσχη βοήθειαν, ἧς τὸ πραγματικὸν ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ζημία τοῦ βοηθουμένου. Ἡ ΕΡΕΥΝΑ ἐπιζητεῖ νὰ καθιερώσῃ τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι πᾶσα ἀρωγὴ καὶ βοήθεια προέρχεται ἐκ τῶν ἐνδον καὶ ὅτι ἡ προσδοκία ἀρωγῆς ἐξώθεν εἶνε ὁμολογία ἀτομίας. Ὁ βιονομικὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι ἀποκρούει τοιαύτην ὁμολογίαν, καθιερῶν ὡς ἀναμφισβήτητον ὅτι ἀρκεῖ τις νὰ ἔχη ἐπίγνωσιν ὅπως μὴ πάσχη ἐξ ἀτομίας. Ὁ ἐπικρατῶν τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὸν βιονομικόν, διότι καθιερῶν ὡς ἀναμφισβήτητον, ὅτι συμφέρει πρῶτον νὰ ζητῶμεν τὰ ἀτομικά, ἐπαναπαυόμενοι ὅτι οὕτω μόνον θὰ ἐπακολουθήσῃ κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ὅμως εἶνε τὸ ἀληθές, τὸ καὶ διατυπούμενον διὰ τῆς ρήσεως τοῦ Χριστοῦ «Ζῆτε τὴν βασιλείαν τῆς δικαιοσύνης καὶ τότε αἱ ἀτομικαὶ σου θεραπείαι προστίθενται αὐτομάτως». Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χθαμαλωτέρου ἐδάφους ἀποκρούομεν τὸ μίasma δι' οὗ πολλοὶ ἀργυρώνηται ἐφημεριδογράφοι ἐπλήρωσαν τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοσφαιρὰν ζητοῦντες χρήματα παρὰ δημοσίων ἀνδρῶν. Εἰς πᾶσαν τοιαύτην ἐπίκλησιν ἐστρέψαμεν τὰ νῶτα καὶ οὕτω θὰ ἐξακολουθήσωμεν, ὑφ' οἰασθήκατε συνθήκας καὶ ἀν' ἀνελιχθῇ ὁ δημόσιος ἡμῶν βίος.